

Vrije Universiteit Brussel

Jeugdwerker: De redder in nood? Een onderzoek naar de werking met hangjongeren in de provincie Limburg.

Eindverhandeling tot master in de Agogiek
Student: Mira Peeters
Promotor: Prof. Dr. A.L.T. Notten
Organisatie: Limburgs Steunpunt Straathoekwerk
(LiSS)
Academiejaar 2007-2008

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

SAMENVATTING

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Naam: Mira Peeters

EINDVERHANDELING

acad.jaar 2007/2008

Richting: Agogische Wetenschappen

Titel verhandeling & promotor:

Jeugdwerker: De redder in nood? Een onderzoek naar de werking met hangjongeren in de provincie Limburg

Promotor: Prof. Dr. A.L.T. Notten

Samenvatting:

In dit onderzoek wordt nagegaan welk beeld jeugdwerkers hebben van hangjongeren en of jeugdwerkers, net als het beleid, zich de rol van 'redder in nood' toeschrijven. Er is nog niet veel onderzoek gedaan naar het beroep jeugdwerker en binnen de thematiek rondhangers is dit zelf uniek. Deze meesterproef fungeert tevens als klankbord voor alle jeugdwerkers werkzaam in de regio Limburg. Aan de hand van vier focusgroepinterviews werden de visies en ervaringen van zeventien jeugdwerkers op papier gezet.

Op basis van de literatuur en de onderzoeksresultaten kan geconcludeerd worden dat jeugdwerkers een zeer positief beeld hebben van hangjongeren. Ze stigmatiseren de jongeren niet, in tegendeel ze omschrijven hen als jongeren van alle leeftijden, origine en sociale klasse. Jeugdwerkers zetten zich in om het beleid en de buurt te overtuigen van de capaciteiten van de hangjongeren. Ze geven ook aan dat ze meer doen dan alleen brandjes blussen. Jeugdwerkers oriënteren zich in de eerste plaats op de leefwereld van de jongeren en streven er naar een gekend figuur voor hen te zijn. Verder kan geconcludeerd worden dat jeugdwerkers te veel in hun eigen schaduw blijven staan. Om het imago van 'redder in nood' van zich af te schudden geven jeugdwerkers aan dat ze aan de overheid, de burger en hun collega's duidelijk moeten aangeven waarmee ze bezig zijn en wat ze kunnen betekenen voor de jongeren en de buurt.

Trefwoorden: rondhangende jongeren, jeugdwerk en focusinterview

Voorwoord

De meesterproef is de afsluiter van het masterjaar. Zowel de praktijk- als de onderzoekservaring worden getest. Het dient aanbeveling reeds in de bacheloropleiding een eerste aanzet te maken naar deze proef. In november 2006 was mijn onderwerp al beklonken. Toch zou het tien maanden duren vooraleer ik mijn uiteindelijke onderzoeksvragen formuleerde. Dankzij de thesisbeurs georganiseerd door de Wetenschapswinkel Brussel, ontmoette ik Erik Vreven, een van de twee medewerkers van het Limburgs Steunpunt Straathoekwerk (LiSS). Het LiSS werkt reeds jaren projecten uit met rondhangende jongeren. Naast het aanreiken van algemene informatie omtrent hangjongeren geeft het LiSS ook aan hoe het lokale beleid met de jongeren die op straat hangen kan omgaan. Het LiSS vertrekt vanuit de visie 'rondhangen is een recht'. Erik Vreven zei in onze eerste ontmoeting dat de maatschappij steeds intoleranter wordt voor jongeren. Rondhangen wordt door buurtbewoners en beleidsmakers ervaren als een probleem, terwijl het de jongeren hun volste recht is op straat te hangen. Zelf heb ik ook enige ervaring met het jeugdwerk. Zo heb ik de afgelopen zomers een vrijetijdsaanbod van jongeren in de OCMW-wijk van Bonheiden verzorgd en maakte ik ook deel uit van een stuurgroep betreffende het jeugdbeleidsplan 2008-2010 te Bonheiden. Mijn eigen ervaring met rondhangers is zeer positief. Het gesprek met Erik Vreven gaf aanleiding tot de start van een tweejarige samenwerking waarin we beiden ijveren voor een positief beeld over hangjongeren.

Graag maak ik ook van deze gelegenheid gebruik om een aantal mensen te bedanken voor hun bijdrage bij de verwezenlijking van deze beproeving. Ik wil eerst en vooral Prof. Dr. A.L.T. Notten bedanken voor de tips, de vlugge reacties en de boeiende gesprekken waarvan dit werkstuk het resultaat is. Ook assistente Tine Buffel wil ik bedanken voor het controleren van het interviewschema en de beslissingsboom. Verder gaat een woord van dank uit naar Erik Vreven van het LiSS, Stefanie Goovaerts en Ils De Bal van de Wetenschapswinkel Brussel voor het aanbrengen van het onderwerp rondhangers en voor het nalezen en becommentariëren van deze meesterproef. Verder bedank ik alle jeugdwerkers die deelnamen aan het onderzoek. Zonder hen was dit alles niet mogelijk. Tenslotte gaat nog een woord van dank naar mijn vriend en zijn vader voor hun kritische bemerkingen op deze meesterproef. Allemaal bedankt!

Mira Peeters

Inhoud

SAMENVATTING.....	II
VOORWOORD.....	III
LIJST VAN AFKORTINGEN.....	VI
H1: INLEIDING	1
1. PROBLEEMSTELLING.....	1
2. OPBOUW VAN HET ONDERZOEK.....	3
3. THEORETISCHE KADER	4
1.1. OVERZICHT VAN EN EVOLUTIES IN HET LOKALE JEUGDWERK MET MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE JONGEREN ..	4
1.2. HANGJONGEREN ALS SPEEDBOOT OF VRACHTSCHIP	5
1.3. IDENTITEITSCRISIS VOOR DE JEUGDWERKER	7
4. VRAAGSTELLING.....	11
H2: ONDERZOEKSOPZET	13
1. FOCUSGROEPINTERVIEWS.....	13
2. VERZAMELING EN VERWERKING VAN ONDERZOEKSGEGEVENS	15
3. RESPONDENTEN.....	16
H3: ONDERZOEKSRESULTATEN.....	17
1. BEELD VAN HANGJONGEREN	17
2. WERKOMSTANDIGHEDEN VAN DE JEUGDWERKER.....	20
2.1 TAKEN EN OPDRACHTEN	20
2.2 DE JEUGDWERKER ALS PROBLEEMOPLOSSER	22
2.3 TIJD EN MIDDELEN	22
2.4 MOTIVATIE.....	23
3. COMMUNICATIE MET HET BELEID EN HET WERKVELD	25
3.1 SAMENWERKING.....	25
<i>Overleg met het beleid</i>	<i>26</i>
<i>Overleg met de politie.....</i>	<i>26</i>
<i>Overleg met scholen en andere welzijnsorganisaties.....</i>	<i>27</i>
<i>Overleg onder jeugdwerkers.....</i>	<i>27</i>
3.2 REGULARISATIE.....	27
4. POSITIE VAN DE JEUGDWERKER.....	29

4.1	AANPAK	29
4.2	MEETBAARHEID	30
5.	BEELD VAN DE JEUGDWERKER.....	32
5.1	ROLAFBAKENING.....	32
5.2	(H)ERKENNING.....	33
H4: CONCLUSIES		35
1.	WAT IS HET BEELD DAT JEUGDWERKERS HEBBEN VAN HANGJONGEREN?	35
2.	WAT ZIJN HUN WERKOMSTANDIGHEDEN?	36
3.	HOE ERVAREN JEUGDWERKERS HET CONTACT MET HET BELEID EN ANDERE PARTNERS IN HET WERKVELD?.....	37
4.	WELKE POSITIE NEMEN ZE IN TEN OPZICHTE VAN DE HANGJONGEREN EN HET BELEID?.	37
5.	IS ER SPRAKE VAN EEN IMAGOPROBLEEM BIJ DE JEUGDWERKER?.....	38
H5:DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN		39
1.	DISCUSSIE	39
2.	AANBEVELINGEN.....	40
GERAADPLEEGDE LITERATUUR		I
BIJLAGEN		III
BIJLAGE 1: VRAGENLIJST.....		III
BIJLAGE 2: BRIEF NAAR MEDEWERKING.....		VI
BIJLAGE 3: UITNODIGING.....		VII
BIJLAGE 4: BESLISSINGSBOOM.....		IX

Lijst van afkortingen

ASO	Algemeen Secundair Onderwijs
BSO	Beroeps Secundair Onderwijs
CAD	Centra voor Alcohol- en andere Drugproblemen
GAS	Gemeentelijke Administratieve Sancties
JWBP	Jeugdwerkbeleidsplan
LISS	Limburgs Steunpunt Straathoekwerk
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
RMO	Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling
TSO	Technisch Secundair Onderwijs
WMKJ	Werking met Maatschappelijk Kwetsbare Jongeren

H1: Inleiding

Dit hoofdstuk kan in vier delen worden opgedeeld. In het eerste deel schets ik kort het probleem waarmee hangjongeren, maar ook jeugdwerkers te kampen hebben. In het tweede deel overloop ik de opbouw van deze meesterproef. Het derde deel heeft betrekking op het theoretische kader waar het lokaal jeugdwerk met betrekking tot maatschappelijk kwetsbare jongeren, het begrip hangjongeren en de functie jeugdwerker worden behandeld. Tot slot zal ik op basis van de twee hoofdvragen en het theoretische kader in het vierde deel vraagstelling enkele vragen met bijhorende stellingen formuleren.

1. Probleemstelling

De intolerantie tegenover hangjongeren zet mensen aan tot het bellen van de politie bij het geringste lawaai. Het beleid versterkt dit beeld door er maar al te graag op in te pikken. Zij beantwoordt het ongenoegen van de burger met een repressieve aanpak door het politiekorps of door het invoeren van het samenscholingsverbod. Wanneer dit echter niet werkt, stuurt het beleid een jeugdwerker op de rondhangende jongeren af. Hij moet optreden als redder in nood, maar op dat moment is het al te laat. Om de problemen op te lossen moet de jeugdwerker vooraf al contact hebben gelegd met deze jongeren. Hij moet een vertrouwensrelatie hebben opgebouwd zodat hij later naar hen kan toestappen als er zich een probleem voordoet en niet als het schip al gezonken is. Jeugdwerkers zouden jongeren een alternatief moeten bieden voor het reguliere jeugdwerk in plaats van brandjes te blussen. Naast hangjongeren hebben ook jeugdwerkers blijkbaar te kampen met een imagoprobleem. Het beleid ziet hen als probleemoplosser wanneer geen enkele andere instantie die jongeren kan bedaren. Maar vinden jeugdwerkers zichzelf redders in nood?

Dit onderzoek heeft tot doel een antwoord te bieden op twee onderzoeksvragen. Ten eerste, wil ik te weten komen welk beeld jeugdwerkers hebben van hangjongeren. Ten tweede, wil ik achterhalen of naast het beleid ook jeugdwerkers zichzelf de rol als 'redder in nood' toeschrijven. Met dit onderzoek wil ik niet alleen het imagoprobleem van hangjongeren aankaarten, maar wil ik ook en vooral nagaan hoe jeugdwerkers zichzelf positioneren in het werkveld. Om adviezen voor het jeugdwerk met rondhangende jongeren te formuleren moeten we dan ook oor hebben naar hoe de jeugdwerkers de contacten met het beleid en andere sectoren in het werkveld ervaren. Om dit te achterhalen zal ook worden stilgestaan bij de werksituaties van de jeugdwerkers.

Deze meesterproef functioneert als klankbord voor alle jeugdwerkers actief in de provincie Limburg. In opdracht van het LISS werd enkel de Limburgse regio onderzocht. In dit onderzoek heb ik getracht diverse werkniveaus aan het woord te laten om een zo breed mogelijke kijk te hebben op de situatie: sleutelinformanten, jeugdconsulenten, jeugdwelzijnswerkers, andere welzijnswerkers en straathoekwerkers.

Krantenartikels, boeken en wetenschappelijke artikels leggen te vaak de focus op de hangjongeren en kijken niet verder dan hun neus lang is. Er zijn enkele wetenschappelijke artikels, zoals met name een onderzoek uit 2006 van de kenniskring 'opgroeien in de stad', Goud van de stad, die het beroep jongerenwerker doorlichten, maar die spitsen zich niet toe op de thematiek hangjongeren. Wat deze meesterproef zo uniek maakt is dat zij het beroep jeugdwerker onderzoekt binnen de thematiek rondhangende jongeren. Als toekomstige vrijetijdsagoog vind ik het een noodzaak om een juist beeld over jeugdwerkers de wereld in te sturen. Ik wil de visies en ervaringen van jeugdwerkers op papier zetten om zo het beroep jeugdwerker te herprofilieren.

2. Opbouw van het onderzoek

In het eerste hoofdstuk geef ik naast de probleemstelling en de opbouw van het onderzoek een overzicht van relevante en recente wetenschappelijke artikels, boeken en beleidsteksten. In het onderdeel 'theoretisch kader' ga ik eerst in op het lokaal jeugdwerk met betrekking tot maatschappelijk kwetsbare jongeren om vervolgens een mogelijke invulling te geven aan het begrip hangjongeren. Daarna licht ik de functie jeugdwerker en het mogelijke imago probleem door. Tot slot worden op basis van de literatuur in het deel 'vraagstelling' enkele vragen met bijhorende stellingen ter besluit geformuleerd.

In het tweede hoofdstuk licht ik de onderzoeksmethode en de ondernomen stappen in het onderzoeksproces toe om vervolgens in het derde hoofdstuk de onderzoeksresultaten te bespreken. Hier vindt u de analyse van de vier focusgroepinterviews met 17 jeugdwerkers uit de provincie Limburg. Deze analyse is gestructureerd aan de hand van de thema's beeld van hangjongeren, werkomstandigheden van de jeugdwerker, communicatie met het beleid en het werkveld, positie van de jeugdwerker en beeld van de jeugdwerker. In het vierde hoofdstuk formuleer ik een antwoord op de vijf deelvragen en blik ik ook terug op de bevindingen uit de literatuur. In het laatste hoofdstuk beantwoord ik de twee onderzoeksvragen die ik me aan het begin van het onderzoeksproces stelde en evalueer ik ook de onderzoeksdoelen, het onderzoeksopzet en de -methode. Ter afsluiting, geef ik nog adviezen aan het beleid, het werkveld en het onderzoeksveld.

3. Theoretische kader

1.1. OVERZICHT VAN EN EVOLUTIES IN HET LOKALE JEUGDWERK MET MAATSCHAPPELIJK KWETSBARE JONGEREN

De definitie 'jeugdwerk' in het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid luidt: "Groepsgerichte sociaal-culturele initiatieven met de jeugd in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en georganiseerd door hetzij particuliere jeugdverenigingen, hetzij door lokale besturen". Naast deze definitie geeft het decreet aan dat het jeugdwerk moet bijdragen tot een kwaliteitsverbetering van de samenleving. De volgende organisaties maken deel uit van het lokaal georganiseerde jeugdwerk: jeugdhuizen, jeugdmuziekscholen, jeugdateliers, jeugdgroepen voor amateuristische kunstbeoefening, verenigingen voor vakantiespeelpleinwerk en jeugdvakanties, vorming werkende en werkloze jongeren, spelotheken en initiatieven werkend in verband met kansarme jeugd.

Het decreet kan als fundamentele mijlpaal in de geschiedenis van het jeugdbeleid bestempeld worden omdat het aanleiding gaf tot de decentralisatie van het jeugdbeleid. Elke gemeente heeft vanaf dat ogenblik de mogelijkheid om, binnen de voorwaarden van het decreet, een eigen subsidieregeling uit te bouwen. Om over deze vrijheid te beschikken moet het lokale bestuur als belangrijkste voorwaarde een jeugdwerkbeleidsplan (JWBP) opstellen (Buysse, 2003; Warmenbol & Goossens, 2006).

Toch is het wachten tot 2000 vooraleer de gemeenten beleidsbeslissingen overnemen van de Vlaamse Gemeenschap wat betreft de werking met maatschappelijk kwetsbare jongeren (WMKJ). WMKJ is het verzamelwoord voor alle werkingen die in contact komen met maatschappelijk kwetsbare jongeren. In Vlaanderen zijn er een honderdtal, met een korte maar rijke geschiedenis. Volgens Van Assche (2001) is WMKJ ontstaan uit twee voedingsbodems, de jeugdwerksector en de buurthuissector. Warmenbol en Goossens (2006) voegen daaraan toe dat vanaf de jaren vijftig binnen de jeugdwerksector het idee heerste dat via de klassieke, gestructureerde jeugdbewegingen bepaalde groepen jongeren nauwelijks werden bereikt. Om greep te krijgen op deze groep werden de jeugdhuizen in het leven geroepen, waardoor er een verschuiving plaatsvond van moraliserende naar emancipatorische waarden. In de buurthuissector nam de aandacht voor de maatschappelijk kwetsbare groep jongeren toe onder de vorm van opbouwwerk waarbij structurele veranderingen centraal stonden.

In 1979 werd jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugd erkend als een aparte tak van het jeugdwerk en dat was meteen ook het startschot voor de bloei van de werking met deze specifieke groep jongeren. Van Assche (2001) geeft twee aspecten aan voor het toenemende belang aan jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jongeren. Enerzijds was er de herontdekking van kansarme jongeren. Door de crisis in de jaren zeventig kwam deze problematiek bovenaan op de politieke agenda te staan. Fondsen kwamen als paddestoelen uit de grond en het leek alsof er eindelijk op structureel vlak een inhaalbeweging was. Naast een beleid voor kansarme buurten heerste er een toenemende aandacht in de politieke sfeer voor de migrantenproblematiek. Warmenbol en Goossens (2006) geven aan dat in de jaren tachtig de overheid de aanwezigheid van migranten aanvaardde als een structureel gegeven en er verbanden werden gelegd met het toenemende electorale succes van extreemrechts.

Er dient opgemerkt te worden dat de Vlaamse overheid door de zogenaamde decentralisatie de idee wekt dat lokale instanties zelf beslissen over de procedures en de doelstellingen. Terwijl Herman (2001) stelt dat in werkelijkheid die overheid elk handelen sanctioneert dat niet in overeenstemming is met de geuniformiceerde en geprepareerde werkwijze. De mogelijkheden binnen de lokale organisaties worden hierdoor steeds kleiner. Het lokale jeugdwerk moet hierdoor prioriteiten stellen vaak ten nadele van deze maatschappelijk kwetsbare jongeren.

1.2. HANGJONGEREN ALS SPEEDBOOT OF VRACHTSCHIP

De jongeren van nu hebben het harder te verduren dan de jongeren van pakweg 50 jaar geleden. In een naar meritocratie evoluerende maatschappij maakt het blindelings opvolgen van tradities plaats voor het nemen van eigen keuzes en beslissingen. Toch stellen Warmenbol en Goossens (2006) dat niet iedereen beschikt over hetzelfde kapitaal om met deze keuzevrijheid om te gaan. Dat zorgt volgens Veenman (1999) voor een maatschappelijke tweedeling in de samenleving. Ook de groep jongeren tekent zich af in twee groepen. Het onderwijs is hiervan een prominent voorbeeld. Je hebt ondermeer laag- en hogeschoolden. Sinnaeve, Van Nuffel en Schillemans (2004) geven aan dat deze segregatie zich ook voortzet in de vrije tijd van jongeren. Uit onderzoek van Vettenburg, Elchardus en Walgrave (2006) komt naar voren dat er meer ASO-jongeren in een jeugdbeweging zitten, terwijl BSO-jongeren meer op straat hangen. Om deze tweedeling metaforisch kracht bij te zetten maken we de vergelijking tussen een speedboot en een verroest oud vrachtschip. U kunt zich al voorstellen dat de jongeren met de speedboot zonder problemen de haven zullen bereiken, terwijl jongeren met het vrachtschip het wat moeilijker zullen hebben. Het is dan ook de vraag of zij überhaupt de haven wel zullen bereiken. Misschien valt het schip niet meer te repareren en is het gedoemd te zinken.

Maar wie zijn nu die jongeren die gedurende hun levensloop het moeten stellen met het vrachtschip, of wie zijn de hangjongeren? De literatuur geeft aan dat het jongeren zijn die al van bij de geboorte af te rekenen hebben met een sociaal-culturele achterstand. Goris en Walgrave (2002) komen tot de vaststelling dat de ouders van deze jongeren reeds ongunstige ervaringen hadden met maatschappelijke instellingen. Dat zij leven in armoede en wonen in verloederde buurten. Asselman (2005) benadrukt dat deze overgeërfde neerwaartse spiraal van ervaringen zich ook voortzet bij deze jongeren. Vettenburg, Elchardus en Walgrave (2007) voegen hier aan toe dat deze jongeren vaak kampen met een laag zelfbeeld en een negatief toekomstperspectief. In het onderzoek van Vettenburg et al. (2006) staat overigens dat oudere jongeren, jongens voornamelijk uit het BSO, deeltijds onderwijs en in mindere mate het TSO, evenals allochtone jongens veel tijd ongeorganiseerd, thuis of vlak bij thuis doorbrengen. Opmerkelijk is dat er in de literatuur nauwelijks sprake is van meisjes die op straat hangen. Goris en Walgrave (2002) stellen dat meisjes minder op straat rondhangen, maar elkaar meer ontmoeten in eigen huis of thuis bij vriendinnen.

Vettenburg et al. (2006) halen twee verklaringen aan waardoor meisjes minder op straat hangen dan jongens. Ten eerste is het verschil toe te schrijven aan het rollenpatroon dat anders is voor meisjes dan voor jongens. De risicogroepen groeien op binnen een traditioneel rollenpatroon, waar mannen zich naar buiten uit realiseren en vrouwen zich ontfermen over huishoudelijke taken die voornamelijk binnenshuis plaatsnemen. Ten tweede, verkiezen meisjes een stabiele, kleine vriendenkring boven peergroups (Goris & Walgrave, 2002).

Toch heb ik enkele bedenkingen bij de verklaringen van Vettenburg et al. (2006). Vrouwen deden de afgelopen decennia een enorme inhaalbeweging wat betreft onderwijs en arbeid. Ze nestelen zich in alle sectoren. De rollen lijken een omgekeerde beweging te maken. Door de veranderende positie van de vrouw in de maatschappij heb ik het vermoeden dat ook meisjes zich meer op straat gaan tonen.

Een andere bedenking die ik me maak is dat binnen de thematiek 'rondhangen' de literatuur voornamelijk gaat om jongeren met een maatschappelijk kwetsbare positie. In een Nederlandse beleidsnota van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) (2008) wordt wel aangehaald dat hangjongeren een brede groep vormen en niet enkel in relatie tot crimineel gedrag en overlast mogen gezien worden. Als het gaat om een brede groep, dan moet de jeugdwerker misschien niet alleen oog hebben voor de meest kwetsbare in de maatschappij, maar zich ook richten op alle jongeren die rondhangen.

Het RMO (2008) geeft ook aan dat steeds meer mensen overlast van jongeren als een probleem zien. De voornaamste klachten van de burgers bestaan volgens Noorda en Veenbaas (2000) uit geluidsoverlast, vervuiling, vernieling, graffiti, te laat op straat rondhangen, versperren van de weg, oneigenlijk gebruik, belemmering van privacy, gebruik van alcohol en drugs, agressie en gebrek aan aanspreekbaarheid. Toch dient opgemerkt te worden dat niet alle burgers het rondhangen van jongeren als overlast ervaren. Sommige burgers vinden het misschien net leuk dat jongeren op straat hangen.

1.3. IDENTITEITSCRISIS VOOR DE JEUGDWERKER

De jeugdwerker heeft een imagoprobleem. Fransen en Trinconi (2006) stellen dat de jeugdwerker vrijwel onbekend is bij het beleid en de burger. Verduidelijking over de functie is nodig wil hij zijn eigen professie in stand houden. In hun aanpak van hangjongeren worden jeugdwerkers door de overheid gedwongen tot een repressieve aanpak in de plaats van een welzijnsaanpak. Van Assche en Hermans (2000) geven aan dat jeugdwerkers die kiezen voor een repressieve aanpak het (probleem)gedrag van deze jongeren aanzien als een regelovertreding. Ze leggen de nadruk op het controleren en sanctioneren van het gedrag en streven naar een gedragsverandering. Jeugdwerkers die voor een welzijnsaanpak opteren, roepen het gedrag geen halt toe maar wenden het aan als vertrekpunt voor het werken aan een ruimere gedrags- en probleemcontext en het versterken van de identiteit van deze hangjongeren. Deze wetenschappers geven voor de keuze van een bepaalde aanpak een aantal verklaringen die ook in andere literaire werkstukken impliciet uitgebreid besproken worden.

Ten eerste wordt de aanpak bepaald door het type jongeren dat door de werking wordt bereikt. De jeugdwerker richt zich tot de mainstream-jongeren of een specifieke groep jongeren met moeilijkheden in verschillende levensdomeinen.

Ten tweede is de positie die een jeugdwerker inneemt in het maatschappelijk veld belangrijk bij deze keuze. De maatschappelijke context waarin de jeugdwerker zich begeeft, evolueert snel. Deze accelererende maatschappij wordt volgens Herman (2001) gekenmerkt door een zorgparadox (bij economische groei en toenemende welvaart is er sprake van afnemende zorg). De lonen worden steeds hoger, maar de productiviteit in de zorgsector neemt niet toe en bijgevolg wordt de zorgarbeid onbetaalbaar. De reactie van het beleid op deze paradox bestaat uit het snoeien in de sector en het goedkoper maken van de zorg, wat dan weer gevolgen heeft voor de kwaliteit in de zorgsector. Hij haalt aan dat de zorgsector tegelijkertijd jaagt op een verhoogde productiviteit, met als gevolg dat de waarde vooral als marktwaarde wordt aangewend en dat de betekenis nog uitsluitend aan prestatie en tastbare opbrengst gemeten wordt.

Wanneer de jeugdwerker enkel beoordeeld wordt op de zichtbare bijdrage die hij aan de burger kan leveren, houdt dat gevaren in voor zijn bewegingsvrijheid die noodzakelijk is om zijn beroep naar behoren uit te oefenen. Het behalen van beoogde resultaten en het aansluiten bij de noden van deze specifieke groep jongeren sluiten elkaar uit. De toenemende productiviteit en de daaraan gekoppelde prestatiedrang lijken het beroep jeugdwerker stilaan uit te hollen. Ik citeer hierbij De Ruyver (2005: 144): "Resultaatsdruk staat haaks op het wezen van het straathoekwerk".

Ten derde wordt de keuze voor een bepaalde aanpak beïnvloed door het profiel dat aan de jeugdwerker wordt toegeschreven vanuit het beleid en actoren in het pedagogisch veld (ouders, leerkrachten, politie, hulpverleners), alsook door de rolafbakening tussen deze actoren. Net als de maatschappij is het beroep jeugdwerker onderhevig aan allerlei veranderingen. Herman (2001) stelt dat de identiteit van de jeugdwerker dreigt verloren te gaan. Het professioneel bewustzijn en de traditie dreigen verloren te gaan door de vergrote uitwisselbaarheid van professionele rollen. De functies van jeugdwerker kunnen even goed door andere professionele krachten worden uitgeoefend, zoals de wijkagent of de buurtwerker. Deze beweging gaat in tegen een van de kernideeën over professionalisering van de beroepssocioloog Mok (1973), namelijk domeininstitutionalisering. Het verwerven van een exclusief eigen maatschappelijk domein is volgens Notten (2005) een van de criteria waaraan een professie moet voldoen. De complexe situatie waarin ze hun werk uitoefenen, maakt het voor collega's en externen moeilijk om een duidelijk beeld te vormen over het beroep jeugdwerker. Frans en Trinconi (2006) weerleggen dit bovenstaand argument. Politieagent en maatschappelijke werker hebben voor de buitenwereld wel een duidelijk beroepskader, ondanks de complexe situatie waarbinnen deze hun functie uitoefenen. De onderzoekers geven daarbij aan dat er goed moet gecommuniceerd worden over het profiel, wat leidt tot een duidelijke herkenbaarheid die de jeugdwerker in staat stelt om te doen wat hij doet en achterwege te laten wat daar niet bij hoort. Door heldere communicatie over hun profiel naar de burger, de beleidsmakers en de collega's toe zullen zij niet langer als 'redder in nood' worden ingeschakeld, maar als volwaardige partners in het alternatieve vrijetijdsaanbod voor jongeren die graag op straat vertoeven. Herman (2001) stelt dat het marktdenken zorgt voor de vervlakking van de professionele rol van jeugdwerkers. De traditionele rol van begeleider slijt weg en maakt plaats voor de rol als beheerder.

Ten vierde moet men zich ook bewust zijn van de structuur en de cultuur van de organisatie waarmee de jeugdwerker verbonden is. De omvang van het takenpakket, het tijdsbestek om een project te realiseren, de visie op de werking, het team waarbinnen de jeugdwerker werkt spelen allen een rol in het tot stand komen van een bepaalde aanpak van hangjongeren. Frans en Trinconi (2006) stellen dat de jeugdwerker wordt ingeschakeld voor bijna alle jeugdproblemen waarmee de maatschappij te maken heeft.

De jeugdwerker lijkt alles te moeten kunnen. De jeugdwerker staat niet alleen in voor de jongeren, maar neemt ook verantwoordelijkheid op voor buurtbewoners uit de wijk waar die jongeren rondhangen. Warmenbol en Goossens (2006) stellen dat door een onduidelijke rolafbakening de sociale positie van de jeugdwerker in het gedrang komt. Wil hij het vertrouwen vrijwaren zal de jeugdwerker partij moeten kiezen. Hij zal waakzaam moeten zijn om zich niet te laten imponeren door de mondigheid van de oudere buurtbewoner, maar kiezen voor de jongeren als zwakste schakel. Enkel zo kan er worden gewerkt aan het sociale weefsel in plaats van het oud-jong generatieconflict in stand te houden.

Verder begeeft de jeugdwerker zich in de leefwereld van de jongeren, op straat. Volgens Fransen en Trinconi (2006) stelt de jeugdwerker zich niet de vraag 'Wat heeft de maatschappij de jongeren te bieden?', maar 'Wat hebben de jongeren de maatschappij te bieden?'. Gemeentelijke beleidsdoelen en -handelingen kunnen daarom haaks staan op deze van de jeugdwerker, aangezien hij handelt in het belang van deze jongeren. Warmenbol en Goossens (2006) geven daarnaast aan dat jeugdwerkers verkeren in tijdsnood om projecten af te werken en dat ze een burn-out naderen. Collega's beoefenen doorgaans taken uit die weinig aansluiten bij de materie van de jeugdwerker. Zijn werkplek is in tegenstelling tot die van de andere collega's niet op kantoor maar op straat. Het is de plaats waar jongeren buiten het reguliere jeugdwerk elkaar ontmoeten. Fransen en Trinconi (2006) stellen dat de jeugdwerker genoodzaakt is outreachwerk te ondernemen op tijden wanneer deze jongeren het meest in het straatbeeld zijn om zich in de leefwereld van de jongeren te integreren. De jeugdwerker zal vaak 's avonds en tijdens de vakantieperiodes van de jongeren moeten werken. Binnen deze eenmanspositie waarin hij weinig ondersteuning vindt bij collega's, is de kans op verloop hoog. Volgens onderzoek van de kenniskring 'opgroeien in de stad' (2006) beoefenen Rotterdamse jongerenwerkers maar voor een beperkte periode van vier jaar hun beroep uit en daarbij switchen zij regelmatig van werkomgeving. Ik vermoed dat dit zich ook voortzet in Vlaanderen. Ondanks het matige respect dat zij krijgen van collega's kunnen jeugdwerkers toch hun voldoening putten uit hun idealistische gedrevenheid en de waardering die zij krijgen van de jongeren zelf.

Ten slotte beïnvloedt de structurele omkadering van de werking de handelingen en de taal van de jeugdwerker. Binnen het sociaal (ped)agogisch werkveld hollen we achteraan wat betreft onze eigen taal. Pas wanneer jeugdwerkers beschikken over een eigen klare taal stelt Herman (2001) zullen we verhalen van mensen kunnen beschrijven zodat we ze nog beter kunnen helpen en respect kunnen afdwingen binnen het interdisciplinaire werkverband.

Het toekomstperspectief ziet er ongunstig uit voor de jeugdwerker. De overheid die sanctionerend optreedt wanneer de jeugdwerker niet in de pas loopt en aanbevelingen tot tastbare prestaties in plaats van procesevaluaties dwingen de jeugdwerker tot een repressieve aanpak ten nadele van de hangjongeren en ten nadele van het bestaan van hun eigen beroep. Pas wanneer hun identiteit is uitgeklaard naar de overheid, de burger en de collega's toe, zullen ze in staat zijn te doen wat ze willen doen en kunnen ze de rol van de redder in nood van zich afschudden.

4. Vraagstelling

Op basis van de twee hoofdvragen en het theoretische kader kunnen er vijf deelvragen gesteld worden, waarvan de meeste geïllustreerd worden met stellingen:

1. Wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben van hangjongeren?

Uit de literatuur kwamen volgende vier stellingen naar boven. Ten eerste haalt het adviescentrum RMO (2008) aan dat hangjongeren een brede groep vormen en niet enkel in relatie tot crimineel gedrag en overlast mag gezien worden. Ten tweede, stellen Goris en Walgrave (2002) dat de ouders van deze jongeren reeds ongunstige ervaringen hadden met maatschappelijke instellingen en dat deze jongeren leven in armoede en wonen in verloederde buurten. Verder zeggen Vettenburg et al. (2006) dat oudere jongeren, jongens voornamelijk uit het BSO, deeltijds onderwijs en in mindere mate het TSO, evenals allochtone jongens veel tijd ongeorganiseerd, thuis of vlak bij thuis doorbrengen. Ze benadrukken ook dat meer ASO-jongeren in een jeugdbeweging zitten, terwijl BSO-jongeren meer op straat hangen.

2. Wat zijn hun werkomstandigheden?

Volgende vier stellingen komen uit de literatuur. Franssen en Trinconi (2006) geven aan dat de jeugdwerker ingeschakeld wordt voor bijna alle jeugdproblemen waarmee de maatschappij te kampen heeft. Volgens deze onderzoekers is de jeugdwerker genoodzaakt outreachwerk te ondernemen op tijden wanneer deze jongeren het meest in het straatbeeld zijn om zich binnen de leefwereld van de jongeren te integreren. Warmenbol en Goossens, (2006) zeggen dat de jeugdwerker in tijdsnood verkeert om zijn projecten af te werken en dat hij een burn-out nadert. De jeugdwerker oefent maar voor een korte periode zijn functie uit. Franssen & Trinconi (2006) halen aan dat de jeugdwerker zijn voldoening zoekt in zijn idealistische gedrevenheid en de waardering die hij krijgt van de jongeren.

3. Hoe ervaren jeugdwerkers het contact met het beleid en andere partners in het werkveld?

4. Welke positie nemen ze in ten opzichte van de hangjongeren en het beleid?

Op basis van een kritische reflectie op de literatuur kunnen we de volgende stellingen formuleren. De overheid dwingt de jeugdwerker tot een repressieve aanpak in plaats van een hulpbehoevende aanpak, waardoor de werking met hangjongeren in gevaar komt en het voortbestaan van het eigen beroep in het gedrang komt. Herman (2001) stelt dat het marktdenken zorgt voor een vervlakking van de professionele rol van de jeugdwerker, waardoor zijn traditionele rol van begeleider wordt vervangen door de rol van beheerder.

5. Is er sprake van een imagoprobleem bij de jeugdwerker?

Op basis van een theoretische verkenning kan ik de volgende twee stellingen vormen. Warmenbol en Goossens (2006) geven aan dat een onduidelijke rolafbakening de sociale positie van de jeugdwerker in het gedrang brengt. Fransen en Trinconi (2006) benadrukken dat er goed gecommuniceerd moet worden over het profiel van de jeugdwerker, wat leidt tot een duidelijke herkenbaarheid die de jeugdwerker in staat stelt om te doen wat hij doet en achterwege te laten wat daar niet bij hoort.

H2: onderzoekopzet

In dit hoofdstuk ga ik in op de onderzoeksmethode en de ondernomen stappen in het onderzoeksproces. In punt 1 motiveer ik mijn keuze voor de focusgroepsinterviews en wijs ik ook op de gevaren van deze onderzoeksmethode. In punt 2 bespreek ik de wijze waarop de onderzoeksgegevens werden verzameld en verwerkt. Om vervolgens in punt 3 aan te geven hoe de contacten verliepen met de respondenten en beschrijf ik ook het profiel van deze respondenten.

1. Focusgroepinterviews

Via dit onderzoek wil ik op zoek gaan naar het beeld dat jeugdwerkers hebben van hangjongeren. Daarnaast wil ik ook te weten komen welk beeld jeugdwerkers zichzelf toeschrijven. Om dit na te gaan, ga ik kijken hoe jeugdwerkers de contacten met andere partners in het werkveld ervaren en welke invloed dit heeft op hun imago. De informatie is slechts afkomstig van een kleine groep respondenten. De resultaten uit het onderzoek zijn bijgevolg niet veralgemeenbaar naar het ganse werkveld, maar toch geven zij een duidelijke beeld van de werking met betrekking tot rondhangende jongeren binnen de Limburgse regio. Zo geeft een studie van Cijferkorf Jeugd (2006) aan dat er 78,4 personeelsleden werken op de jeugddiensten in de provincie Limburg. Als we dan kijken naar het aantal jeugdwerkers in jeugddiensten en zelfstandige organisaties die binnen hun job alleen met rondhangende jongeren bezig zijn, dan spreken we nog maar over drie personen. Er zijn wel een aantal gemeenten in de provincie die er sporadisch tijd voor vrijmaken. Ik ben er alsnog in geslaagd zeventien mensen bij elkaar te krijgen die voltijds/halftijds of sporadisch werkzaam zijn met rondhangers. Daarvan werken acht personen bij de lokale jeugddiensten. De negen andere respondenten maken deel uit van zelfstandige organisaties.

Baarda, De Goede en Teunissen (2005) stellen dat het gebruik van kwalitatieve gegevens zeer bruikbaar zijn bij het in kaart brengen van gevoelens, belevingen, ervaringen, kennis en betekenisverlening. Gezien de onderzoeksvragen betrekking hebben op het verzamelen van kennis, standpunten en ervaringen over hangjongeren en jeugdwerkers werd er geopteerd voor focusgroepinterviews. Deze methode is volgens Vaugh, Shay Schumm en Sinagub (1996) ook een aanrader wanneer er nog weinig geweten is over het onderwerp of bij gebrek aan voorafgaand onderzoek. Er is al wat onderzoek gedaan naar de identiteit van de jeugdwerker, maar nog niet binnen de werking met rondhangende jongeren.

Slocum (2006) stelt dat focusgroepsinterviews tevens toelaten groepsprocessen te bestuderen: door interactie zetten de deelnemers elkaar aan tot andere ideeën en invalshoeken. Bovendien komen in deze interviewvorm meer onderwerpen aan bod en is deze bijzonder geschikt voor betekenisverlening en het uitdiepen van een aantal onderwerpen.

Toch worden focusgroepsinterviews vaak vermeden door het 'niet haalbaar', 'moeilijk organiseerbaar' en 'onpraktisch'. Het zoeken van de juiste respondenten was dan ook een zeer moeizaam proces. Via het LiSS had ik enkele contactgegevens doorgekregen, maar het aantal was niet voldoende om focusgroepen op te starten. Daarom heb ik alle diensten en zelfstandige organisaties in de provincie Limburg die zich bekommeren om jeugd opgebeld met de vraag wie binnen de dienst of de organisatie enige ervaring had met hangjongeren. Na de informatieronde bij de diensten en de organisaties kon ik een lijst van mogelijke contactpersonen opstellen. Wanneer ik enkele maanden later met deze personen terug contact opnam voor deelname aan de focusgroepsinterviews bleken er enkele in zwangerschapsverlof te zijn, te druk met studies, familiaal leven of op zoek naar een andere job. Maar ook op de dag van het interview belden enkele deelnemers af, door onvoorziene omstandigheden.

Naast een zoektocht met de nodige hindernissen naar respondenten, had ik tijdens de interviews soms moeite de deelnemers te onderbreken wanneer ze te lang aan het woord waren of te ver uitweidden. Ik kan beamen dat jeugdwerkers zeer mondig zijn en het was dan ook moeilijk om hen telkens te wijzen op onze vooropgestelde tijdslimiet. Slocum (2006) legt de nadruk op de gevaren van een groepsinterview en geeft aan dat je als groepsleider slechts in beperkte mate het gesprek kan bijsturen.

Verder stellen Baarda et al. (2005) dat betrouwbaarheid een indicatie vormt van de mate waarin de onderzoeksresultaten onafhankelijk zijn van het toeval. Dit vormt een probleem, aangezien een belangrijk deel van een focusinterview berust op toeval. Representabiliteit is bij deze interviewvorm moeilijk te bekomen. Toch geldt ook voor kwalitatief onderzoek dat het duidelijk moet zijn waar de conclusies op gebaseerd zijn door alle stappen van het onderzoeksproces te motiveren.

2. Verzameling en verwerking van onderzoeksgegevens

Bloor, Frankland, Thomas en Robson (2001) stellen dat een focusgroepinterview een sociaal gebeuren is dat bovendien afgebakend is in de tijd. Er werden vier groepsinterviews georganiseerd die elk ongeveer twee uur in beslag namen. Als gespreksleider heb ik getracht de gesprekken in goede banen te leiden door te vermijden dat de deelnemers door elkaar praatten, iedereen te betrekken bij het gesprek en na elk behandeld topic alle meningen samen te vatten.

Er werd voor een thematische aanpak gekozen zodat het achteraf eenvoudiger was om een inventaris op te stellen van de argumenten van de deelnemers. Volgende topics werden aan de deelnemers voorgelegd: de visie op de hangjongeren, de werking met de hangjongeren, de samenwerking met het beleid en de andere sectoren en de werkomstandigheden van de jeugdwerker. Als leidraad werd gebruik gemaakt van een halfgestructureerde vragenlijst (zie bijlage 1) die voor aanvang van het eerste interview werd doorgenomen door assistente Tine Buffel, vakgroep Agogiek. De halfgestructureerde interviews boden enerzijds een houvast, anderzijds gaven zij ook de vrijheid om van de vragen af te wijken en eventueel bijkomende vragen te stellen (Baarda et al., 2005).

Volgende negen stappen omschrijven de wijze waarop de analyse van de onderzoeksgegevens uit de interviews verliep: (1) Het schrappen van irrelevante informatie zoals bijvoorbeeld een mobiel die afgaat. (2) Het omzetten van dialectuitdrukkingen in algemeen Nederlands en het weglaten van stopwoorden om de leesbaarheid te vergroten. (3) Het toekennen van een codenummer bij elke respondent om de anonimiteit van de jeugdwerkers te waarborgen. (4) Het opsplitsen van de relevante informatie in fragmenten die betrekking hebben tot één bepaald onderwerp. (5) Het inventariseren van de verschillende onderwerpen zonder daarbij labels toe te kennen aan de fragmenten. (6) Het labelen van de relevante tekstfragmenten. (7) Het ordenen van de verschillende labels in fundamentele clusters. (8) Het beantwoorden van de vijf deelvragen met behulp van de clusters. (9) Het beantwoorden van de twee hoofdvragen op basis van de antwoorden op de vijf deelvragen.

Er werd gekozen voor een manuele analyse van de onderzoeksgegevens. Nadat bovenstaande stappen werden doorlopen kon een beslissingsboom worden opgesteld (zie bijlage 4). Om een juiste interpretatie van de onderzoeksgegevens te vormen werden twee interviews met de daaraan gekoppelde beslissingsboom ter controle voorgelegd bij assistente Tine Buffel.

3. Respondenten

Vooraf werd beoogd twintig professionals te bereiken die (deels) werkzaam zijn op het terrein rondhangende jongeren. De respondenten moesten aan drie criteria voldoen: het bezitten van een professioneel statuut, minstens enkele maanden ervaring met hangjongeren en werken in de provincie Limburg. Gebruik makend van de lijst van mogelijke respondenten, doorgestuurd door het LiSS en door de telefonische contacten met de jeugddiensten, de jeugdhuisen en de welzijnsinstanties waren 21 professionals bereid deel te nemen aan de focusinterviews. Door onverwachte afwezigheden heb ik uiteindelijk slechts 17 respondenten kunnen ondervragen. Vooraf werd naar al deze diensten een brief met informatie over het onderzoek en de vraag naar medewerking via elektronische mail verstuurd (zie bijlage 2). Ik heb gedurende de periode september 2007 tot maart 2008 meermaals contact gelegd met hen, hetzij telefonisch, hetzij elektronisch. Enkele dagen voor hun interview heb ik een elektronische uitnodiging opgestuurd en heb ik ook gevraagd een korte vragenlijst in te vullen (zie bijlage 3).

De groep van informanten bestaat uit tien mannen en zeven vrouwen. De leeftijd gaat van 21 tot 53 jaar. De gemiddelde leeftijd bedraagt 33 jaar. Acht van de zeventien deelnemers werken in opdracht van het lokaal bestuur, de andere negen zijn actief in een zelfstandige organisatie. De benamingen die de respondenten aan hun beroep geven zijn uiteenlopend. Drie personen geven aan het beroep jeugdwerker uit te oefenen. De anderen beschrijven hun beroep binnen hun organisatie of dienst als jongerenwerker, coördinator/hoofd, projectmedewerker, straathoekwerker of stafmedewerker. Alle deelnemers werken binnen een professioneel kader in de provincie Limburg. Deze geografische afbakening is opgelegd door het LiSS met de vraag om het onderzoek te beperken tot de regio waar ze gehuisvest is. De overgrote meerderheid staat tijdens haar werk rechtstreeks in contact met de rondhangende jongeren. Vijf deelnemers houden zich aanvullend bezig met beleidsadviesgeving betreffende de rondhangende jongeren.

H3: Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de verhalen uit de verschillende focusgroepen bij elkaar gebracht. Achtereenvolgens komen de volgende punten aan bod: beeld van hangjongeren, werkomstandigheden van de jeugdwerker, communicatie met het beleid en het werkveld, positie van de jeugdwerker en beeld van de jeugdwerker. Deze thema's vormen de basis voor het beantwoorden van de deelvragen in het volgende hoofdstuk. Om de gedachten van de respondenten zo precies mogelijk weer te geven, wordt er gewerkt met citaten die tussen aanhalingstekens worden geplaatst.

1. Beeld van hangjongeren

De eerste vraag die aan de jeugdwerkers wordt gesteld is hoe zij het begrip 'hangjongeren' zouden omschrijven. In de interviews komen geen scherpe omschrijvingen naar voor. De respondenten beperken zich tot het geven van vage definiëringen. Wel kan gesteld worden dat de jeugdwerkers geen eenduidig beeld toeschrijven aan het begrip. De samenstelling van de groep hangjongeren is volgens de respondenten plaats- en contextgebonden. Ze geven overigens een ruime invulling aan het begrip. De variëteit is groot. Respondenten 2 en 6 verwoorden het begrip 'hangjongeren' als volgt: "Je kan er niet een noemer op plakken. Het verschilt van straat tot straat van gemeente tot gemeente." "Dat zijn rondhangende jongeren. Die jongeren hoe zien die er uit? Die kunnen drieëntwintig, die kunnen elf zijn. Dat kunnen jongens, dat kunnen meisjes zijn, Belgen, niet-Belgen. Heel sec gezegd zijn dat rondhangende jongeren." Toch merkt respondent 2 een verschuiving op van een grote variëteit aan hangjongeren naar randjongeren. "Wat ik wel op die tien jaar merk is dat ik tien jaar geleden een verscheidenheid aan jongeren op straat tegenkwam. Studerende, niet-studerende, werkende, niet-werkende. Terwijl nu jongeren samenkomen die eigenlijk zo een beetje naar de rand geduwd worden."

Een tweede vraag die wordt voorgelegd aan de respondenten, is of het woord 'hangjongeren' een negatieve of een positieve connotatie voor hen heeft. Nagenoeg alle respondenten, met uitzondering van een, antwoorden dat het woord een positieve bijklank voor hen heeft. Respondent 7 voegt hierbij toe dat het de plicht is van een jeugdwerker om een positief beeld te stimuleren. "Als je in het jeugdwerk zit, zou het toch moeten zijn, dat je er niet negatief over kan zijn. Ik denk dat het onze missie is om daar iets positief mee te doen als het al een negatieve connotatie heeft."

Respondenten 6 en 11 vullen aan dat het begrip nooit als iets negatief mag worden ervaren. Rondhangen en overlast mogen niet aan elkaar gelijk gesteld worden, wat niet wil zeggen dat de respondenten overlast op zich goedkeuren. De onderstaande citaten verduidelijken dit:

“Hangjongeren mogen nooit als een probleem ervaren worden. Wat ze doen, dat vind ik iets anders. Het feit dat jongeren rondhangen betekent niet per definitie dat het problemen geven.”

“Ik vind hangjongeren, het woord zelf, niet negatief. Als die hangjongeren schade toe brengen aan de omgeving dan vind ik het wel een probleem.”

Respondent 13 geeft als enige respondent aan dat het woord hangjongeren ongepast is. Voor hem is deze term van toepassing voor jongeren uit Schaarbeek of andere Brusselse (rand)gemeenten waar een grote groep jongeren op een vaste locatie bij elkaar hokken. “Die term kan je in Schaarbeek of in Molenbeek gebruiken waar een groep jongens van 30,40,50 man lang op dezelfde plaats staan. In een sociale woonwijk waar de drempel zo laag is dat je snel van de ene plaats naar de andere plaats kan, is dat totaal geen probleem.” Een ander argument dat respondent 13 aangeeft is dat jongeren van nu alle materiaal en aanbod voor handen hebben. “Tien, vijftien jaar geleden toen wij vijftien, zestien waren, waren er wel hangjongeren. Geen cent op zak. Er bestond geen internet en andere bullshit. Die jongeren van nu hebben alles wat ze willen...” “Misschien had je ons dan hangjongeren kunnen noemen.”

Jeugdwerkers omschrijven voornamelijk groepskenmerken. Toch worden tijdens de interviews een aantal individuele kenmerken met betrekking tot hangjongeren aangehaald. Drie respondenten benadrukken dat niet alle rondhangende jongeren kansarm zijn. Zo stelt respondent 5: “Wat bij mij opvalt bij rondhangers is dat het niet persé kansarmen zijn. Dat zij niet de behoefte hebben om thuis te zitten en geen ander aanbod hebben.” Vijf van de zeventien jeugdwerkers associëren rondhangen met de zuiderse cultuur. Respondent 3 zegt hierover: “Ik denk dat het wat meer in de cultuur zit van Marokkaanse en Turkse jongeren. Niet alleen jongeren, maar ook al die mensen. Ga kijken op straat er hangen wat Turken en Marokkanen rond. Zie je de volwassenen ook meer op straat, wat meer met elkaar zeveren, babbelen, weet ik veel wat. Als ze liever buiten op straat zitten dan binnen, dan zit dat meer in die cultuur.” Zes respondenten zeggen meer jongens op straat aan te treffen dan meisjes. Respondent 4 geeft hiervoor volgende verklaring: “Wat ik merk is dat er iets minder meisjes zijn dan jongens. Het is ook een stukje cultuurbepaald. Als je naar Turkse en Marokkaanse jongeren kijkt, die meisjes die mogen al minder en zullen dus minder op straat zijn.”

De respondenten geven zeer duidelijke omschrijvingen van een aantal groepen hangjongeren. Er dient te worden opgemerkt dat dit niet de enige groepen zijn die er bestaan, maar ze worden door de jeugdwerkers aangegeven als de meest voorkomende in de provincie Limburg. Naargelang de leeftijd, het mobiliteitsmiddel en de hangzone delen de respondenten voornamelijk hangjongeren op in drie groepen. Een eerste groep zijn jonge spelende kinderen die zich te voet of via step verplaatsen. Een tweede groep bestaat uit pubers die rebelleren en met een brommer rondrijden. Ze maken ook gebruik van het reguliere jeugdwerk. Een derde en grootste groep van plus vijftientig, vaak getrouwd en wiens kinderen ook rondhangen ontmoeten elkaar op autoparkings of dorpspleinen. Onderstaande citaten bevestigen deze driedeling.

Respondent 1: "En dan heb je de wijken, a, b en c en dan heb je in het midden het speelpleintje en dan heb je wel de kinderen en de jongeren."

Respondent 17: "Daarnaast heb je nog een groep jongeren die na het jeugdhuis nog op straat rondhangen, vooral in de zomer."

Respondent 5: "Dat kunnen er perfect zijn die heel actief zijn binnen een jeugdvereniging of een sportvereniging. Die inderdaad voordat ze op stap gaan ergens rondhangen. Het is enorm breed."

Respondent 13: "Er zijn ook mensen die getrouwd zijn die als hangjongeren beschouwd worden..." "Ze hebben zelf kinderen die er rondhangen."

De respondenten geven een aantal opmerkingen met betrekking tot deze driedeling. Zo zeggen respondenten 7 en 16 dat niet alle jongeren uit de tweede groep de behoefte of de mogelijkheid hebben zich aan te sluiten bij het reguliere jeugdwerk. "Het gaat goed, maar niet alle rondhangende jongeren hebben de behoefte om georganiseerd te worden of in een lokaal gestopt te worden." "Ik weet niet hoe het bij jullie is, maar bij ons heb je in bepaalde wijken jongeren die principieel niet naar het jeugdhuis gaan omdat het te ver van de wijk is." Bij de derde groep merkt respondent 17 op dat deze groep zeer dominant is en dat ze andere groepen niet toelaat op hun terrein. "Die plek is helemaal ingenomen door die ouderen weer..." "Die jagen die jongeren weg en die jongeren hangen dan ergens anders op de wijk rond." Deze groep wordt overigens door de jeugdwerkers beschreven als de grootste overlastbezorger. "Ja. Er is ook een groep, veel ouderen..." "...die de meeste overlast deze zomer veroorzaakten." (respondent 14)

2. Werkomstandigheden van de jeugdwerker

Het tweede thema dat in de interviews wordt aangehaald is 'de werkomstandigheden van de jeugdwerker'. In punt 2.1 beantwoorden de respondenten de vraag of er sprake is van een welomschreven takenpakket in verband met de werking met hangjongeren. Ik bespreek de hoofd- en bijkomstige taken van een jeugdwerker en ik ga ook na in hoeverre de thematiek rondhangen een belangrijk issue is binnen hun takenpakket. Punt 2.2 gaat over de rol die de jeugdwerker toebedeeld krijgt van de overheid, namelijk 'redder in nood'. In punt 2.3 bespreek ik de tijd en de middelen die jeugdwerkers al dan niet hebben om hun projecten te realiseren. Om tot slot in 2.4 de argumenten van jeugdwerkers om hun job te blijven uitoefenen te bespreken.

2.1 TAKEN EN OPDRACHTEN

Op de vraag 'Is er sprake van een welomschreven takenpakket in verband met de werking met hangjongeren?' is het antwoord voor alle respondenten nee. Respondent 3 vult hierbij aan dat je wel een aantal randvoorwaarden kan stellen en een methodiek kan uitwerken die aansluit bij het straathoekwerk, maar je kan het niet formaliseren. De taken van een jeugdwerker zijn volgens de respondent plaats- en tijdsgebonden. "Je kan een kader maken. Een aantal randvoorwaarden, de methodiek kan je voor een stuk beschrijven. Dan zit je een stuk bij straathoekwerk. Inhoudelijk gaan formaliseren, dat lukt niet." "Je moet kijken wat zich aanmeldt, op het veld zelf, maar ook in tijd. Je moet nu niet buiten gaan als straathoekwerker om te zoeken naar rondhangende jongeren, dan sta je daar maar als een onnozele rond te draaien. Dat heeft geen zin."

Ondanks het gebrek aan omkadering met betrekking tot hun taken en opdrachten kunnen de respondenten toch een duidelijke invulling geven aan hun job. Volgens de meerderheid van de respondenten bestaat hun functie als jeugdwerker voornamelijk uit contacten leggen met hangjongeren, een aanspreekpunt zijn voor deze jongeren, bruggen leggen tussen het beleid en de hangjongeren, belangenbehartiging en outreachwerk. Een aantal citaten om dit alles te verduidelijken.

Respondent 5: "De grens is niet altijd even duidelijk, maar in principe krijgen jongerenwerkers de opdracht jongeren met problemen zo vlug mogelijk door te verwijzen."

Respondent 14: "Verder hebben wij belangenbehartiging als taak. Als we merken dat het in een bepaald gezin niet goed loopt, kunnen we samen met het gezin zien hoe we dat kunnen aanpakken. Brugfunctie, contacten leggen met andere diensten, belangenbehartiging, leefwereldverruiming."

Respondent 13: "Je moet je hoofd laten zien. Je moet weten hoe het er overal aan toe gaat. Dan kom je ook veel te weten."

Naast deze hoofdtaken wordt door een aantal respondenten nog andere invullingen gegeven aan hun functie. Vijf van de zeventien jeugdwerkers vinden het weerbaar maken van hangjongeren een bijkomstige taak. Respondent 10 formuleert het als volgt: "Ja, weerbaar maken. Het is zeker niet de hoofdtak. Je hebt het wel nodig om iemand sterker te maken. Het is niet zo dat je constant elke sollicitatie gaat begeleiden." Drie jeugdwerkers ijveren voor het toegankelijker maken van het reguliere jeugdwerk. Zo vertelt respondent 13 over zijn aanpak van hangjongeren: "Ik heb een heel andere strategie toegepast om die jongens te bereiken. Als jeugdwerker was het voor mij belangrijk om iedereen die in wijk d woonde binnen het huis te hebben, dus het reguliere jeugdwerk voor iedereen toegankelijk te maken. Jonge, meisje, Turk, Marokkaan, Belg maakt voor mij niet uit." Drie respondenten zeggen dat ze naast het veldwerk ook administratieve taken hebben. "We werken zestig procent van onze tijd op straat en veertig procent op het bureau." (respondent 16)

Respondenten 2 en 3 merken op dat het beschikken over de nodige vrijheid een belangrijke voorwaarde is voor het optimaal uitvoeren van de taken als jeugdwerker. "Je moet wel wat vrijheden hebben om dat te kunnen doen..." "Je moet de mogelijkheid hebben om daar op in te spelen." "Je moet jezelf wat kunnen invullen. Dat betekent uiteraard dat je tijd en ruimte moet hebben." Drie andere respondenten geven aan dat het beleid de taak van overlastbestrijder naar hen toeschuift. Zo deelt bijvoorbeeld respondent 12 ons het volgende mee: "Ze verwachten van ons dat we brandjes blussen. We hebben het niet samen met hen opgelost, ik en jij hebben het samen opgelost. Dat is spijtig."

Tot slot bevestigen vijf op zeventien respondenten dat de thematiek hangjongeren een belangrijk issue is binnen hun takkenpakket. Respondent 16 zegt hierover het volgende: "Voor mij een groot deel. Straathoekwerk is mijn hoofdtak. Mijn doelgroep is belangrijk." Voor de overige twaalf respondenten is het slechts een klein onderdeel van hun takkenpakket. Respondent 1 vertelt: "Je hebt acht hoofdtaken en een daarvan is het opvolgen van rondhangende jongeren."

2.2 DE JEUGDWERKER ALS PROBLEEMOPLOSSER

Voor alle respondenten geldt dat de overheid en de buurt verwachten dat jeugdwerkers onmiddellijk overlast oplossen. Vier jeugdwerkers zeggen expliciet dat ze onmiddellijk moeten klaar staan wanneer zich een probleem opdringt. Zo zegt respondent 13: "Ze weten wel dat onze mobiel steeds aanstaat en dat ze ons kunnen bellen. Dat ze ons een pleziertje kunnen vragen." Aan de ene kant is er de verwachting dat jeugdwerkers overlast oplossen, maar aan de andere kant geven de jeugdwerkers zelf aan dat het niet hun opzet mag zijn om overlast te bestrijden. Respondent 5 zegt hier het volgende over: "Wij geven heel duidelijk aan dat ons uitgangspunt niet mag zijn: wij gaan hier de overlast verminderen, maar wel: wij gaan hier iets doen en het is mooi meegenomen als de overlast vermindert."

De meeste respondenten denken dat zij het probleem wel kunnen oplossen op lange termijn en mits ze nodige vrijheden krijgen. Die tijd en ruimte is er in de praktijk echter niet. Zo verduidelijkt respondent 3: "Ja, ze haken af, want ze willen echt dat de overlast vermindert. Dan zeggen we dat wij niks kunnen garanderen en zeker niet voor een termijn van een jaar." Er is niet voor elk probleem een oplossing. Dit wordt bevestigd door vier van de zeventien respondenten. Onderstaand verhaal geeft hierover meer duidelijkheid.

Respondent 6: "Een aantal jongeren die rondhangen op een pleintje vragen naar een afdak boven hun hoofd. We hebben specifiek gezegd; dat doen wij niet, want vijf jaar geleden is er een andere groep jongeren geweest die dat heeft gekregen..." "Na twee jaar wordt dat niet meer gebruikt want die groep heeft zich verplaatst..." "Als gemeente kan je zeggen; we geven jullie een hangplek, maar je kan niet altijd toezeggen..." "Die problemen zijn ook niet altijd met financiële middelen aan te pakken."

Al zouden jeugdwerkers over voldoende middelen en personeel beschikken, nog zouden zij niet alle problemen kunnen oplossen. Elke oplossing is namelijk slechts toepasbaar binnen zijn eigen context. Dat geeft respondent 4 aan: "Ze is op dat moment de goede oplossing maar nadien niet meer. De wijk beweegt. Jongeren worden ouder. Buurtbewoners trekken weg. Er komen andere mensen."

2.3 TIJD EN MIDDELEN

Aan de jeugdwerkers wordt gevraagd of zij over voldoende tijd, middelen en mankracht beschikken om hun doelstellingen te realiseren. Vijf respondenten geven aan moeite te hebben om hun tijd goed te plannen. Respondent 6 geeft hiervoor een mogelijke verklaring: "Zwaar is ook dat er geen structuur is. Heel veel mensen hebben nood aan structuur in hun job, die heb je veel minder als jeugdwerker."

Respondenten 8 en 17 reiken hiervoor oplossingen aan. "Je moet duidelijk afbakenen: nu ga ik werken. Ik werk ook niet meer dan drie avonden in de week." "Het is wat je er van maakt. Ik heb ook jeugdwerkers gekend die voortdurend onder stress stonden en het gevoel hadden: ik word hier van alle kanten belaagd, ik kom niet toe met mijn tijd. Dat heeft ook te maken met welke structuur je jezelf kunt opleggen..." "Structuur kan je binnen een team vinden..." "Je kan niet alles aanbieden, hoe graag je het ook zou willen."

Met uitzondering van respondent 10 vinden alle jeugdwerkers dat het beleid te weinig investeert in projecten, werking en personeel. De respondenten geven aan dat de overheid pas wil investeren wanneer zich een probleem voordoet. Een respondent stelt zelfs dat overlast binnen de dienst wordt aangewend als argument voor extra personeel. Onderstaande citaten geven hierover duidelijkheid.

Respondent 3: "De hele aanpak rond hangjongeren is dat men er zich pas voor wil inzetten, als er problemen zijn. De overheid redeneert we hebben hier maar een of twee jeugdwerkers, waarom moeten we ze dan gaan inzetten op plaatsen waar zich geen problemen voordoen."

Respondent 13: "Vandaag krijgt hij het nieuws dat ze daar nog in willen snoeien. Dan moet jij als jongerenwerker fatsoenlijk werk verrichten."

Respondent 15: "We gebruiken wel de overlast om te ijveren voor een nieuwe medewerker. We zeggen er ook er bij dat de overlast niet meteen weg is als er iemand extra komt."

Daarnaast geven respondent 5 en 13 aan dat het personeelsverloop binnen de sector groot is en dat het vooral de hoog opgeleiden zijn die na enkele jaren de werking verlaten. "Het personeelsverloop is groot. Wat ook jammer is, want die ervaring speel je kwijt." "Die sterke figuren worden gewoon weggeplukt. Die krijgen aanbiedingen en zijn weg."

2.4 MOTIVATIE

Uitgaande van de interviews kunnen vijf argumenten worden aangehaald waarom de respondenten hun job willen blijven uitoefenen. De eerste reeks argumenten situeert zich binnen de job. Drie respondenten doen hun werk graag omdat het afwisselend is, veel vrijheden en mogelijkheden biedt en zelfstandigheid vraagt.

Volgende citaten bevestigen dit.

Respondent 5: "Dat is eigenlijk het geluk van mijn job..." "Ik kan met van alles bezig zijn zonder een andere werkgever te moeten hebben. Ik bedoel dat wij projecten opstarten, dingen uitzoeken, zorgen dat er middelen voor komen" "...daarna gaat mijn aandacht weer meer naar andere dingen. Dat maakt het voor mij heel boeiend."

Respondent 14: "Je hebt ook veel vrijheden. Je bent heel zelfstandig."

Respondent 6: "Voor de rest is het een job die ongelofelijk veel vrijheden en mogelijkheden geeft. Dat is de uitdaging ervan..." "Als je de balans maakt, is het zeker een interessante job."

Verder putten zes respondenten hun motivatie uit de contacten met en de appreciatie van de hangjongeren. Respondenten 9 en 10 zeggen hierover: "Ik vind dat te gek, al die mannen op straat. Je verveelt je nooit. Ik ben blij dat er hangjongeren zijn, dan heb ik tenminste iets te doen." "Ik werk hier nog maar drie jaar en soms zeggen die gasten merci voor dit of dat..." "...dan moet ik echt slikken. Als er gasten binnenkomen en je ziet hoe die leven en met wat die bezig zijn. Als je ze dan nog iets anders kunt bieden, dan kan je ervan genieten." Respondenten 10 en 5 benadrukken dat jeugdwerk voor hen niet aanvoelt als een job. "Je merkt dat wel, maar het is omdat je het graag doet. Je ziet het ook niet als job, je bent ermee bezig." "Ik denk dat je het jeugdwerk ook niet echt als werk mag zien. Als je dit werk niet uit liefde doet, dan doe je het niet."

3. Communicatie met het beleid en het werkveld

Met het derde thema, communicatie met het beleid en het werkveld, voor ogen ben ik nagegaan hoe jeugdwerkers het contact met het beleid en andere partners in het werkveld ervaren. In punt 3.1 bespreek ik enkele voorwaarden die jeugdwerkers stellen om overleg mogelijk te maken en geef ik weer hoe de contacten verlopen met het beleid, de politie, scholen en andere welzijnsorganisaties en tussen de jeugdwerkers zelf. Daarnaast geven in punt 3.2 de respondenten een antwoord op de vraag of de regularisatie van de thematiek hangjongeren beperkt blijft tot overlast en laat ik ook de voor- en tegenstanders van deze regularisatie aan het woord.

3.1 SAMENWERKING

Het uitbouwen van een gemeenschappelijke visie en aanpak wordt door zes van de zeventien respondenten vermeld als opdracht van een jeugdwerker. Om dit te bereiken zal de nodige inspanning moeten worden geleverd. Zo zegt respondent 1: "Als je met je afdeling, de schepen van jeugd en de burgemeester aan een gelijke visie kunt werken dan lukt het wel, maar het bereiken van een gelijke visie kost veel energie." Hoewel alle respondenten aangeven dat overleg noodzakelijk is, halen zes respondenten aan dat er nog te veel vanop een eiland wordt gewerkt. Respondent 8 vertelt hierover: "Ik merk dat diensten vaak op hun eilandje werken en schrik hebben om samen te werken met andere diensten. Schrik om hun eigenheid te verliezen, hun eigen ding niet meer te kunnen doen." Respondent 17 vult hierbij aan dat naarmate het aanbod groeit er steeds meer instanties hun domein gaan afbakenen. "Hoe meer actoren op de markt komen, hoe slechter de communicatie. Vroeger waren er twee dingen op de wijk. Er was jeugdwerk en buurtwerk..." "Dan is het beginnen uitbreiden met straathoekwerkers, schoolopbouwwerk, enz. Als je dan wijkoverleg moet organiseren, dan ben je daar met twintig instanties rond tafel: OCMW, wijkagent noem maar op. Iedereen probeert zo goed mogelijk zijn ding te verkopen, dan krijg je geen samenwerking meer."

Verder gaven een tweetal respondenten aan dat sociale werkers steeds nieuwe problemen zoeken om hun beroep te kunnen blijven uitoefenen. Respondent 15 vertelt: "Ze willen heel hard dat het probleem niet weggaat, want dan hebben ze geen werk. Zelfs dat speelt vaak een rol bij organisaties."

Overleg met het beleid

Volgens de respondenten zouden de visies van het beleid en van de eigen dienst op elkaar moeten worden afgestemd om op een gepaste manier te kunnen reageren op de klachten van de burger. Respondenten 1 en 17 vertellen dat de burger een repressieve aanpak verwacht van politici en zij gaan vaak mee gaan in dat verhaal. "Heel veel mensen verwachten een sterk antwoord van de burgemeester of de schepenen" "Het beleid vindt het ook zijn plicht om te reageren." Respondent 7 zegt dat met ondersteuning van het beleid je makkelijker kan opkomen voor de rechten van de jongeren. "Dat maakt dat wij als gemeentebestuur erachter staan. Dat maakt het ook gemakkelijker naar inwoners toe om de jongeren te kunnen verdedigen. Want als je iets verdedigt waar de mensen van het beleid niet achterstaan dan werkt het in ieder geval niet."

Respondent 5 gaat hierop voort door te stellen dat politici nu meer bereid zijn om samen te werken. "Politici staan nu meer open." Hij nuanceert zijn uitspraak door eraan toe te voegen dat het om politici gaat die zich kunnen identificeren met de leefwereld van jongeren. Hij verduidelijkt dit met een voorbeeld. "Wij hadden gelukkig twee schepenen die thuis waren in de wereld van de jongeren. De ene zit in de muziekwereld en nu hebben we een schooljuffrouw die ook opgroeiende tieners heeft."

Drie andere respondenten houden er een ander verhaal op na. Zij stellen net vast dat er niet naar hen wordt geluisterd en dat zij niet als gelijke partners in het sociale werkveld worden opgenomen. Zo vertelt respondent 13: "Het grootste struikelblok is dat we niet als volwaardige partners worden aanzien."

Overleg met de politie

Zeven jeugdwerkers hebben een vlotte samenwerking met de politie. Respondent 5 zegt hierover: "Op dit moment hebben we een zeer goede relatie, zij steunen ons zelfs." Vier van de zeven respondenten stellen twee vereisten voor een optimale samenwerking met de politie. De agent moet een fatsoenlijke dialoog kunnen houden en moet dezelfde visie delen. Respondent 7 vertelt: "Daar zijn ook mensen bij die een redelijke dialoog kunnen houden, die problemen ook eerst op een andere manier aanpakken."

Vijf andere respondenten willen liever niet samenwerken met politie. Uit het verhaal van respondent 13 is op te maken dat de aanpak te ver uit elkaar ligt om samenwerkingsverbanden aan te gaan. "Bij ons rijdt de wijkagent met een jeep." "In een jeep kan je de jongeren toch niet aanspreken. Dan zeg ik: parkeer je auto en ga met de fiets naar waar de problemen zijn."

Overleg met scholen en andere welzijnsorganisaties

De contacten met welzijnorganisaties en scholen verlopen voor alle respondenten vlot. Zo deelt respondent 16 mee: "Mijn contacten met buurtopbouwwerk zijn goed." "Laatst hadden we heel veel jongeren die zich vragen begonnen te stellen over cannabisgebruik. Ik meld dat en het buurtopbouwwerk start een project rond cannabisgebruik met die jongeren op in samenwerking met de Centra voor Alcohol- en andere Drugproblemen (CAD)."

Overleg onder jeugdwerkers

Wat overleg onder jeugdwerkers betreft, zeggen de meeste respondenten dat zij met regelmaat overleg plegen met collega's. De overlegvorm varieert. Voor vijf respondenten bestaat het overleg onder meer uit een wekelijks teamoverleg. Respondent 16 zegt hierover: "Iedere donderdagvoormiddag hebben we team met alle straathoekwerkers. Daar kan je veel aan kwijt."

Respondent 14 geeft aan dat deze kinder- en jongerenwerkers terecht kunnen bij hun coördinatoren indien er zich problemen voordoen: "Ja. Wij hebben ook een overkoepelende werking. Er is coördinatorenoverleg als er problemen zijn. Daar kunnen we ook nog altijd terecht."

Verder is een werkgroep naar rondhangende jongeren ook een populair communicatiemiddel voor vier van de zeventien respondenten. Respondent 8 gaat hier op in: "We hebben drie keer per jaar stuurgroep om het project toe te lichten, om te zeggen waar ik met bezig ben en wat ik nog allemaal ga doen het komende half jaar." Respondent 15 is de enige die aangeeft dat er nauwelijks overlegmomenten zijn met collega's. "Qua werksituatie is het heel slecht in de gemeente. Er is geen ondersteuning. Het enige dat ik heb is om de zes à acht weken een intervisiemoment." Respondent 17 zegt dan weer dat hij geen overleg pleegt met de straathoekwerker van de wijk. "Ik heb die straathoekwerker bij ons nog nooit gezien."

3.2 REGULARISATIE

Op de vraag 'Is er sprake van regularisatie van de thematiek hangjongeren of geldt dit alleen voor overlast?' bevestigen alle respondenten dat er een wettelijk kader is, maar dat dit enkel te maken heeft met overlast. De respondenten spreken over de Gemeentelijke Administratieve Sancties of het GAS-project, het sanctierecht en het samenscholingsverbod.

Vier respondenten geven aan dat politici het samenscholingsverbod gebruiken als propagandastunt. Het citaat van respondent 17 laat dit duidelijk zien.

“De politicus die nu gaat invoeren dat er in een bepaalde wijk een samenscholingsverbod is die wint de verkiezing.”

Wat betreft het formeel maken van ‘rondhangen’ lopen de meningen sterk uit elkaar. Vijf respondenten zijn voorstander van een gestructureerde aanpak van het rondhangen. Respondent 7 vertelt: “In ons jeugdbeleidsplan hebben we uitdrukkelijk gezet dat rondhangen een recht is van jongeren. Dat was al een hele tijd zo, maar nu gaat het beleid daar formeel in mee.”

Er zijn ook tegenstanders, vooral respondent 3 heeft hierover een uitgesproken mening: “Als je iets gaat reglementeren betekent dat, dat er een probleem is, want anders zou je niet moeten reglementeren. Als er een wanorde is op welke manier dan ook, dan gaan mensen daarvoor reglementen maken.” “Dat is het laatste wat ik zou willen bij rondhangen. Dan verliest het uiteindelijk zijn essentie.”

4. Positie van de jeugdwerker

Het vierde thema dat door de respondenten besproken wordt is de positie van de jeugdwerker. Met dit thema wilde ik te weten komen welke positie de jeugdwerker inneemt ten opzichte van de hangjongeren en het beleid. In het eerste punt (4.1) bespreek ik enkele aanpakken die het meest toonaangevend zijn voor het beroep jeugdwerker. Al dien ik hier al op te merken dat een ideale aanpak niet bestaat, maar dat deze afhangt van zijn context. Verder ga ik in punt 4.2 na in hoeverre het marktdenken toepasbaar is op de werking met rondhangende jongeren en welke invloed dit heeft op deze werking.

4.1 AANPAK

De respondenten kregen tijdens de interviews twee stellingen te horen. Ze hadden de keuze om zich aan te sluiten bij een van de twee of een alternatief te bedenken. Daarnaast werd er ook gepolst naar de motivatie voor hun keuze. Er dient opgemerkt te worden dat deze stellingen extremen zijn en deze vooral als doel hebben om de jeugdwerker aan te zetten tot een zelfreflectie over hun aanpak van hangjongeren. Hieronder ziet u de twee stellingen met betrekking tot het thema overlast.

Stelling 1: als jongeren overlast veroorzaken, dan mogen we dit niet tolereren, maar moeten we dit sanctioneren. We hopen hiermee het gedrag in de toekomst onder controle te houden.

Stelling 2: overlast is slechts een indicator van problemen. Om overlast op termijn te verminderen is individuele begeleiding van deze jongeren nodig.

De reacties op de stellingen zijn zeer uiteenlopend. Vier respondenten kiezen voor een repressieve aanpak. Respondent 1 verduidelijkt zijn standpunt: "In onze gemeente moet rondhangen kunnen, punt. Overlast daarentegen kan niet. Dat moeten we ook beperken, indijken en proberen te herleiden tot nul. Zo goed en zo snel als het kan."

Vijf respondenten kiezen voor de gulden middenweg. Deze jeugdwerkers opteren in eerste instantie voor een gesprek met deze jongeren. Ze hebben het ook moeilijk om duidelijk af te bakenen wat overlast is en wat niet. Zo vertelt respondent 7: "We gaan er zelf naartoe en we zorgen dat we al een contact hebben met de jongeren. Als er dan ergens problemen zijn, kan je hen ook aanspreken. Niet als het al uit de hand loopt." "Bij overlast van lawaai kan het misschien ook zijn dat het relatief is, dat het voor de jongeren geen lawaai is, maar wel voor de mensen die erlangs wonen."

Drie jeugdwerkers sluiten zich aan bij een welzijnsaanpak. Zij gaan ervan uit dat overlast een oorzaak heeft. Respondent 10 vult aan dat het niet enkel over randjongeren gaat, maar dat ook verveling en gebrek aan ruimte mogelijke oorzaken kunnen zijn voor overlast: "Ik heb de indruk dat het meestal een reden heeft. Of ze hebben geen plaats om hun ding te doen of ze hebben geen mogelijkheden om zich te uiten of ze vervelen zich. Daarom moeten het geen zware problemen zijn. Vervelen is ook al iets waarmee je iets moet doen."

Verder kiezen vijf respondenten voor een alternatieve aanpak. Twee respondenten verkiezen helemaal niets te doen, drie andere zijn voorstander van een preventieve aanpak. Als de jeugdwerker preventief te werk gaat, wil dat zeggen dat hij vooraf al een vertrouwensrelatie aangaat met de jongeren. Zo kan hij op een niet provocerende manier naar de jongeren stappen wanneer zich een probleem voordoet. De focus komt niet te liggen op het probleemgedrag van de jongeren, maar eerder op het contact, het opbouwen van een relatie en het zo dicht mogelijk aansluiten bij hun leefwereld. Respondent 16 bevestigt: "Ja, ik hang op straat rond met die jongeren. Ik babbel er mee. Ik voetbal er mee." "Wat we proberen te vermijden is die probleemfocus."

Wat wel door de meerderheid wordt aangegeven en deels aansluit bij een preventieve aanpak van overlast, is dat je op de hoogte moet zijn van wat bij jongeren leeft. Respondent 2 vat het zo samen: "Als er meldingen zijn, dat je ze kunt counteren. Dat je kan zeggen: het gaat er goed of het gaat er niet goed. Dus op tijd op de hoogte zijn van wat er gebeurt, van de jongerencultuur eigenlijk." Een gekend figuur zijn, helpt je een stap vooruit bij de werking en maakt het ook mogelijk om naar de jongeren toe te stappen indien er problemen zijn. Respondenten 3 en 8 vertellen: "Je moet niet een van hen worden." "Je moet er wel vlot naar toe kunnen stappen." En. "Ja, ik ben een gekend figuur bij die mannen." "Dat duurt wel even, maar het is er wel. Het duurt een jaar voor ze je in vertrouwen nemen. Eens je vertrouwen hebt bij de jongeren, komen ze met alles bij jou terecht."

4.2 MEETBAARHEID

Als we ons baseren op de gegevens uit de interviews dan stellen we vast dat de resultaten die jeugdwerkers door hun werking met hangjongeren bekomen moeilijk meetbaar zijn. Voor het merendeel van de respondenten is deze onmeetbaarheid toe te schrijven aan de eigenheid van de sector. Jeugdwerk wil iets bereiken met de jongeren, het aantal is van minder cruciaal belang. Respondent 14 verduidelijkt: "Onze doelstellingen zijn heel anders. Het is meer dan alleen cijfers. Het is niet omdat je maar drie kinderen op een namiddag hebt bereikt dat het bereikte resultaat minder gaat worden. Het is niet het aantal."

Opmerkelijk is dat de respondenten zonder ambtenaarstatuut weigeren papierwerk te doen. Respondent 13 vertelt het volgende: "van Politie ook..." "Wat voor drugs..." "die vragen aan ons om zo een waslijst van vragen in te vullen." "Ik heb dat gewoon weggegooid." De andere respondenten met een ambtenarenstatuut aanvaardden dat ze bepaalde cijfers elke maand op papier moeten zetten. Geen cijfers betekent voor de meeste van de respondenten geen middelen. Onderstaand citaat bevestigt dit.

Respondent 16: "Het is een onderdeel waarop de maatschappij draait. Alles moet becijferd kunnen worden. Dat is ook een manier om je werking te laten overleven. Als een jongerenwerking geen cijfers kan voorleggen dan wordt ze geschrapt, want ze redeneren dat er niets voor wordt gedaan. Je moet er realistisch in zijn. Zo zit het nu eenmaal met het beleid dat mij betaalt."

Verder benadrukken twee respondenten dat hun rendement afneemt door de toegenomen administratie die het fenomeen meetbaarheid met zich mee brengt. Respondent 17 zegt bijvoorbeeld: "Het feit dat we al die cijfers moeten bijhouden zorgt ervoor dat je cijfer omlaag gaat. Je hebt minder contacten met de jongeren omdat je een verslag moet bijhouden." Respondenten 15 en 17 vrezen dat door deze becijfering het beroep politieagent en jeugdwerker naast elkaar zullen worden gelegd. Diegene met het hoogste cijfer, zo geven de respondenten aan, krijgt extra personeel. "Dat meten heeft een reden. Dat wil zeggen dat ze op een bepaald moment de cijfers naast elkaar zullen leggen en kijken of ze met het aannemen van een politieagent een beter rendement zullen hebben in de wijk dan met een extra jeugdwerker."

5. Beeld van de jeugdwerker

In het vijfde en laatste thema ga ik na of jeugdwerkers effectief te kampen hebben met een imagoprobleem. Dit doe ik door in punt 5.1 de rolafbakening tussen de verschillende beroepen die zich toeleggen op rondhangende jongeren te bespreken. Ik stel de jeugdwerkers ondermeer de vraag 'Kan een wijkagent optreden als jeugdwerker of moeten beide functies gescheiden blijven?'. In punt 5.2 ga ik in op de herkenbaarheid van het beroep jeugdwerker en of jeugdwerkers in het uitoefenen van hun job mogen rekenen op respect van collega's en naasten. Om tot slot het laatste woord over te laten aan een van de respondenten die stelt dat het tijd wordt dat jeugdwerkers uit hun eigen schaduw treden.

ROLAFBAKENING

Op de vraag 'Kan een wijkagent optreden als jeugdwerker of moeten beide functies gescheiden blijven?' is de meerderheid van de respondenten van mening dat beide functies gescheiden moeten blijven. Ze kunnen wel elkaar aanvullen. Als jongerenwerker kan je wel grenzen aangeven, maar je kan ze niet afdwingbaar maken. Op dat vlak zou de wijkagent een aanvullende rol kunnen spelen. Respondent 5 vertelt hierover: "Je hebt die stok achter de deur. Je hebt een gezagsfunctie op dat moment. Dat heb je dus niet als jeugdwerker." Twee respondenten benadrukken dat jongeren geen vertrouwen hebben in een wijkagent. Je gaat niet alles vertellen of doen in aanwezigheid van een wijkagent zegt respondent 16: "Voor zover ik weet zitten die met een meldingsplicht. Er zijn dingen die niet mogen in het bijzijn van een wijkagent."

Alle respondenten, met uitzondering van respondent 15, geven aan hun rol als jeugdwerker duidelijk te kunnen afbakenen. Respondent 15 heeft daar meer moeilijkheden mee. Zo vertelt ze: "Ze hebben zoiets van: jullie geven die jongeren altijd gelijk. Omdat ik ook jongerenwerkster ben zien zij mij vaker op straat. Ze zeggen dan: je staat aan de kant van die jongeren."

Respondent 1 geeft dan weer aan dat iedereen vervangbaar is zolang je een gemeenschappelijke visie deelt: "In principe is iedereen vervangbaar zodra je een visie hebt, in die zin dat iedereen op dezelfde manier gaat reageren. Met een gemeenschappelijke visie kan ook een schepen of een agent naar de jongeren toestappen en zeggen rondhangen mag, maar overlast niet."

De overige respondenten zijn overtuigd dat buurtwerker, jongerenwerker en wijkagent drie verschillende beroepen zijn, met hun eigen inbreng die niet door een persoon kan worden uitgeoefend. Onderstaand citaat beschrijft hoe de verschillende functies elkaar kunnen aanvullen.

Respondent 3: "Er zijn drie verschillende beroepen, die toch op hetzelfde moment met dezelfde groep bezig zijn. Een buurtwerker, een jongerenwerker, wijkagent kunnen niet los van elkaar gezien worden, want dan mis je een aantal dingen, maar ze kunnen elkaar niet vervangen. Als wijkagent mis je het vertrouwen. Als jongerenwerker mis je het afdwingbaar maken. Dat is nodig op sommige momenten en jij kan dat niet waarmaken. De buurtwerker stelt zich meer loyaal op ten opzichte van de buurt, de wijk. Het zijn verschillende loyaliteiten, verschillende insteken. Ze zijn alle drie wel nodig, maar je mag ze niet in een persoon steken. Dan ga je te veel focussen op een bepaald aspect en dan mis je een aantal dingen."

(H)ERKENNING

Op basis van de citaten van zeven respondenten lijkt het beroep jeugdwerker onderschat. Dit wordt toegeschreven aan de onduidelijkheid over de jobinhoud. Vijf jeugdwerkers zeggen dat mensen slechts kijken naar de mooie kanten van de job. De negatieve aspecten van de job zoals de aansprakelijkheid en de onregelmatige werkuren worden vaak over het hoofd gezien.

Respondent 5: "De buitenwereld onderschat onze job. Dat is toch altijd leuk. Je mag altijd op stap naar een optreden, gaan zwemmen, naar een speeltuin. Maar je bent op dat moment aan het werken en je hebt verantwoordelijkheid op dat moment."

Respondent 7: "Je hebt toch een heel fijn leven, maar ze zien niet hoe een organisatie dat is. Dat er veel avonden zijn en ook in het weekend. Het is veel intensiever dan het lijkt."

Er werd ook een korte vragenlijst afgenomen. Opmerkelijk is dat slechts drie respondenten zich het beroep jeugdwerker toeschreven. De andere respondenten beschrijven hun beroep binnen hun organisatie of dienst als jongerenwerker, coördinator/hoofd, projectmedewerker, straathoekwerker of stafmedewerker.

Verder stellen drie respondenten vast dat er van hen verwacht wordt dat ze altijd klaar staan wanneer er zich problemen voordoen met jongeren. Voor respondent 9 is de tijd aangebroken dat jeugdwerkers uit hun kot komen en de wereld tonen wat ze allemaal bereikt hebben. Het imago 'cactusplant' hebben jeugdwerkers te danken aan hun bescheidenheid. Volgens respondent 9 is de taak 'imagoboost' niet weggelegd voor het werkveld, maar voor een organisatie.

Respondent 9: "Ik denk dat we een beetje meer uit onze eigen schaduw moeten komen. Dat er nog veel te weinig belangrijke mensen uit het jeugdwerk op een hogere positie zitten. Ze moeten weten waar we mee bezig zijn en wat we kunnen betekenen voor de jongeren en voor de buurt. Ik denk dat we wat te bescheiden zijn met wat we bezig zijn en dat we dat meer naar voor zouden moeten brengen. Als je ziet wat sommige jongerenwerkers kunnen bereiken die de kans krijgen om zoveel jaren in een wijk te staan dan vind ik dat best wel de moeite. Dat wordt niet gezien door de gemeenten en de steden. Het is daarbij niet de taak van de veldwerkers zelf, maar van een organisatie." "Het is omdat je er niet mee naar buiten komt of naar voren stapt wat je allemaal hebt bereikt, dat de mensen dat niet weten. Daarom ben je die cactusplant."

H4: Conclusies

In het vorige hoofdstuk is een variëteit aan uitgangspunten, kenmerken en voorwaarden de revue gepasseerd. De conclusies zijn gebaseerd op de onderzoeksresultaten van de vier focusinterviews met zeventien jeugdwerkers die professionele ervaring hebben met rondhangende jongeren in de provincie Limburg. In het hoofdstuk onderzoeksresultaten deelde ik de onderzoeksgegevens op in thema's: beeld van hangjongeren, werkomstandigheden van de jeugdwerker, communicatie met het beleid en het werkveld, positie van de jeugdwerker en beeld van de jeugdwerker. Op basis van de resultaten uit de vijf thema's kan een antwoord geformuleerd worden op de vijf deelvragen die aan het begin van het onderzoek gesteld zijn:

1. Wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben van hangjongeren?
2. Wat zijn hun werkomstandigheden?
3. Hoe ervaren jeugdwerkers het contact met het beleid en andere partners in het werkveld?
4. Welke positie nemen ze in ten opzichte van de hangjongeren en het beleid?
5. Is er sprake van een imagoprobleem bij de jeugdwerker?

Tevens wordt hier de terugkoppeling gemaakt naar het theoretische gedeelte van deze proef en wordt er gekeken op welke manier de onderzoeksresultaten overeenstemmen of afwijken van de vooraf opgestelde stellingen.

1. Wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben van hangjongeren?

Uit de onderzoeksresultaten is af te leiden dat jeugdwerkers een positief beeld hebben van hangjongeren. Zo geven ze aan dat rondhangen niets te maken heeft met overlast. Dit uitgangspunt vinden we ook terug in de literatuur. Het adviescentrum RMO (2008) haalt aan dat hangjongeren een brede groep vormen en niet enkel in relatie tot crimineel gedrag en overlast mogen gezien worden. De meerderheid van de literatuur omschrijft hangjongeren niet als een brede groep, maar heeft het over specifieke individuele kenmerken van hangjongeren. Goris en Walgrave (2002) stellen dat de ouders van deze jongeren reeds ongunstige ervaringen hadden met maatschappelijke instellingen en dat deze jongeren leven in armoede en wonen in verloederde buurten. Om deze stelling al dan niet te bevestigen is verder onderzoek aan te raden. Toch wordt deze stelling deels weerlegd door de resultaten, waar jeugdwerkers tot de conclusie komen dat niet alle hangjongeren kansarm zijn.

Verder zeggen Vettenburg et al. (2006) dat oudere jongeren, jongens voornamelijk uit het BSO, deeltijds onderwijs en in mindere mate het TSO, evenals allochtone jongens veel tijd ongeorganiseerd, thuis of vlak bij thuis doorbrengen. De stelling van Vettenburg et al. valt deels te verdedigen. Jeugdwerkers bevestigen dat oudere allochtone jongens meer op straat vertoeven. De individuele kenmerken variëren echter volgens de ondervraagden van plaats tot plaats. Vettenburg et al. (2006) benadrukken tevens dat meer ASO-jongeren in een jeugdbeweging zitten, terwijl BSO-jongeren meer op straat hangen. Deze stelling wordt niet bevestigd. Jeugdwerkers geven daarentegen aan dat de meeste hangjongeren ook deelnemen aan het reguliere jeugdwerk. Toch stellen enkele respondenten dat niet alle jongeren de behoefte of de mogelijkheid hebben zich aan te sluiten bij het reguliere jeugdwerk.

Verder valt te melden dat de ondervraagden, in tegenstelling tot de literatuur, voornamelijk groepskenmerken toeschrijven aan de hangjongeren. Naargelang de leeftijd, het mobiliteitsmiddel en de hangzone delen de jeugdwerkers hangjongeren voornamelijk op in drie groepen: de spelende kinderen op straat en speelpleintjes, de rebellerende pubers rondrijdend met brommers en een grote groep overlast bezorgende oudere allochtone op parkeerplaatsen en dorpspleinen.

2. Wat zijn hun werkomstandigheden?

Fransen en Trinconi (2006) stellen dat jeugdwerkers worden ingeschakeld voor bijna alle jeugdproblemen waarmee de maatschappij te kampen heeft. De jeugdwerkers bevestigen inderdaad dat zij door de overheid worden ingeschakeld als 'redder in nood'. Toch stellen ze dat het terugdringen van overlast niet de essentie mag zijn van hun functie. De respondenten benadrukken dat de hoofdtaken van de jeugdwerker moeten bestaan uit belangenbehartiging, leefwereldverruiming, outreachwerk en bruggen leggen tussen het beleid en de jongeren. Verder zijn volgens de respondenten de meeste problemen pas opgelost als jeugdwerkers daar de nodige tijd en ruimte voor hebben. Ze geven ook aan dat er geen eenduidig antwoord is voor overlastvermindering. Volgens Fransen en Trinconi (2006) is de jeugdwerker genoodzaakt outreachwerk te ondernemen op tijden wanneer deze jongeren het meest in het straatbeeld zijn om zich binnen de leefwereld van de jongeren te integreren. Ook in de onderzoeksresultaten komt dit zeer duidelijk tot uiting.

Verder halen Warmenbol en Goossens (2006) aan dat de jeugdwerker in tijdsnood zit om zijn projecten af te werken en dat hij een burn-out nadert. Deze stelling gaat niet op voor alle jeugdwerkers. Sommige geven inderdaad aan dat ze het gevoel hebben in tijdsnood te zitten, maar de meerderheid kan haar tijd goed afbakenen.

Fransen en Trinconi (2006) stellen dat jongerenwerkers maar voor een beperkte periode van vier jaar hun beroep uitoefenen en daarbij switchen zij regelmatig van werkomgeving. De ondervraagden bevestigen dat er een groot verloop is in de sector en dit voornamelijk bij hoog opgeleiden.

Verder stellen Fransen en Trinconi (2006) dat de jongerenwerker zijn voldoening haalt uit zijn idealistische gedrevenheid en de waardering die hij krijgt van de jongeren. Dit is ook het geval bij de ondervraagde jeugdwerkers. Naast extrinsieke aspecten halen jeugdwerkers hun motivatie ook uit intrinsieke aspecten van de functie zoals zelfstandig werken en variatie in de job.

3. Hoe ervaren jeugdwerkers het contact met het beleid en andere partners in het werkveld?

Voor elk samenwerkingsverband dat jeugdwerkers aangaan geldt dat er een gemeenschappelijke visie moet zijn. Een gemeenschappelijke visie maakt iedereen vervangbaar, maar dat zal de nodige inspanning vragen. De samenwerking met het beleid is in sterke mate afhankelijk van de openheid van de politici en de mate waarin ze zich kunnen inleven in de leefwereld van de jongeren. Bij enkele loopt het contact met het beleid vlot, bij andere wordt er niet geluisterd naar hun verhaal. Wat betreft de samenwerking met de scholen en de welzijnsorganisaties, lopen de contacten vlot. Daarentegen staan niet alle respondenten open voor een samenwerking met de politie. Enkele achten samenwerking met politie mogelijk mits twee voorwaarden: de agent moet een fatsoenlijke dialoog kunnen voeren en er moet een gedeelde visie zijn. Daarnaast concluderen de ondervraagden dat hoe meer instanties in het werkveld komen, hoe slechter de communicatie verloopt. Ze stellen dat de instanties bang zijn hun eigenheid te verliezen en dat zij bijgevolg niet met elkaar, maar naast elkaar te werk gaan.

4. Welke positie nemen ze in ten opzichte van de hangjongeren en het beleid?

In het theoretische kader gaf ik reeds aan dat jeugdwerkers in hun aanpak van hangjongeren worden gedwongen tot een repressieve aanpak in plaats van een welzijnsaanpak, waardoor de werking met de hangjongeren in gevaar komt en het voortbestaan van het eigen beroep in het gedrang komt. Thans blijkt uit de gegevens dat slechts enkele een repressieve aanpak erop na houden. Overigens stel ik vast dat er geen eenduidige lijn te trekken is in de werkwijze van de jeugdwerker. Toch kunnen we op basis van de onderzoeksresultaten twee basiscomponenten afleiden die elke jeugdwerker moet bezitten bij de werking met hangjongeren, met name zich kunnen oriënteren op de leefwereld van de jongeren en een gekend figuur voor de jongeren zijn.

Al besproken in de literatuur stelt Herman (2001) dat het marktdenken de oorzaak is van de vervlakking van de professionele rol van de jeugdwerker, waardoor zijn traditionele rol van begeleider wordt vervangen door de rol van beheerder. Uit de verhalen is af te leiden dat jeugdwerkers in de meeste gevallen mee evolueren met het marktdenken, voornamelijk omdat anders de geldkraan dichtgedraaid wordt. Toch geven de respondenten aan dat de sociale sector zich er niet toe leent. De jeugdwerkers bevestigen de stelling van Herman. Ze concluderen dat hun rendement afneemt door het rapporteren van cijfers. Ze vrezen dat de resultaten van de diensten die werken met hangjongeren naast elkaar zullen worden gelegd en dat ze op basis van hun rendementpercentage personeel toegewezen krijgen.

5. Is er sprake van een imagoprobleem bij de jeugdwerker?

Warmenbol en Goossens (2006) geven aan dat door een onduidelijke rolafbakening de sociale positie van de jeugdwerker in het gedrang komt. Wil hij het vertrouwen vrijwaren zal de jeugdwerker partij moeten kiezen. Deze stelling gaat niet op voor de ondervraagden. Jeugdwerkers geven duidelijk aan partij te kiezen voor de jongeren. Ze stellen tevens dat andere organisaties zoals buurtwerk zich moeten toeleggen op de buurt. Franssen en Trinconi (2006) benadrukken dat er goed gecommuniceerd moet worden over het profiel van de jeugdwerker, wat leidt tot een duidelijke herkenbaarheid die de jeugdwerker in staat stelt om te doen wat hij doet en achterwege te laten wat daar niet bij hoort. Op basis van de onderzoeksresultaten kunnen we concluderen dat jeugdwerkers hun beroep niet in voldoende mate profileren. De resultaten uit een korte enquête bevestigen dit. Slechts enkele respondenten noemen zichzelf jeugdwerker. Tijdens de gesprekken geven jeugdwerkers overigens aan dat de inhoud van de job bij familie, vrienden en collega's niet in voldoende mate gekend is. De respondenten bevestigen dat jeugdwerkers moeten stoppen zich bescheiden op te stellen en hun profiel duidelijk moeten gaan communiceren naar de burger, beleidsmakers en collega's anders zullen zij het stigma 'redder in nood' blijven behouden.

H5: Discussie en aanbevelingen

Het laatste deel van deze meesterproef laat me toe in een antwoord te geven op de twee onderzoeksvragen die ik me aan het begin van het onderzoeksproces stelde (punt 1). In punt 2 worden er enkele aanbevelingen gegeven ten aanzien van het beleid en het werkveld. Om vervolgens de onderzoeksmethode en het -opzet te evalueren en suggesties aan te geven voor verder onderzoek.

1. Discussie

Ten eerste wilde ik te weten komen welk beeld jeugdwerkers hebben van hangjongeren. Jeugdwerkers geven een zeer positief beeld van hangjongeren. Ze stigmatiseren de jongeren niet, in tegendeel ze omschrijven hen als jongeren van alle leeftijden, origine en sociale klasse. Jeugdwerkers zijn absoluut pro-jeugd op straat. Hun slogan is dan ook rondhangen moet kunnen. Door deze verzetspreuk te formaliseren in jeugdbeleidsplannen en visieteksten hopen zij de buurt en de overheid te overtuigen van de capaciteiten van deze hangjongeren. Jeugdwerkers zetten ook projecten op touw waar jongeren een centrale rol in spelen. Ze hopen via deze weg dat buurtbewoners gaan inzien dat deze jongeren niet allemaal criminelen zijn en zo zich toleranter gaan opstellen naar deze jongeren toe.

Ten tweede wilde ik achterhalen dat naast het beleid ook jeugdwerkers zich de rol van 'redder in nood' toeschrijven. Het beleid heeft duidelijk een verkeerd imago van het beroep jeugdwerker. Jeugdwerkers doen meer dan alleen brandjes blussen en dat zou ook niet de essentie mogen zijn van hun takenpakket. De jeugdwerkers moeten zich in de eerste plaats kunnen oriënteren op de leefwereld van de jongeren en moeten ook een gekend figuur zijn voor deze jongeren. Het is pas later als jeugdwerkers de nodige vrijheid krijgen om deze basisvoorwaarden te realiseren dat overlast kan vermindert worden. Niet alleen de onrealiseerbare verwachting van het beleid om overlast onmiddellijk een halt toe te roepen hebben gezorgd voor de misperceptie over het beroep jeugdwerker, jeugdwerkers hebben het ook aan zichzelf te danken. Ze zijn te bescheiden, blijven in hun eigen schaduw. Familie, vrienden zelfs collega's kunnen niet vatten wat de functie jeugdwerker precies inhoudt. Het wordt dus tijd dat de jeugdwerkers of een organisatie die voor hun belangen opkomt communiceren dat jeugdwerkers meer doen dan brandjes blussen. Ze moeten aan de overheid, de burger en hun collega's duidelijk aangeven waarmee jeugdwerkers bezig zijn en wat ze kunnen betekenen voor de jongeren en de buurt. Enkel dan kunnen zij het imago 'redder in nood' van zich af schudden.

2. Aanbevelingen

Met alle voorafgaande conclusies in het achterhoofd kunnen er enkele aanbevelingen opgesomd worden ten aanzien van het beleid en het werkveld.

Aanbevelingen voor het beleid:

- Het beleid moet de jeugdwerker de nodige tijd en ruimte geven om zich te oriënteren op de leefwereld van de jongeren en een vertrouwensrelatie op te bouwen met deze jongeren. Pas als deze twee basisvoorwaarden verwezenlijkt zijn, kan overlast vermindert worden.
- Het beleid moet nog meer oog hebben voor de noden van de jeugdwerker en zijn doelgroep.
- Meer middelen en personeel zijn nodig voor de werking met rondhangende jongeren.
- Het beleid moet zich ervan bewust zijn dat rapporteren het rendement van de jeugdwerker verlaagt.
- De meetbaarheid gaat voorbij aan de essentie van het jeugdwerk. Niet het aantal jongeren die bereikt worden is belangrijk, wel wat je ermee bereikt.
- Er bestaat geen eenduidige oplossing. Elke oplossing voor een probleem is slechts geldig binnen zijn context.

Aanbevelingen voor het werkveld:

- Buurtwerker, jongerenwerker en wijkagent zijn drie verschillende beroepen met verschillende insteken die elkaar kunnen aanvullen.
- Sociale instanties moeten met elkaar werken en niet naast elkaar.
- Voor een optimale samenwerking met beleid en andere actoren in het werkveld is een gemeenschappelijke visie en aanpak een noodzaak.
- Als jeugdwerker moet je een duidelijke lijn trekken tussen privé en werk.
- Als jeugdwerker moet je prioriteiten stellen. Je zal keuzes moeten maken tussen wat je wel en niet kunt realiseren, anders sta je voortdurend onder stress.
- Het profiel van de jeugdwerker moet duidelijk gecommuniceerd worden naar de overheid, de burger en de collega's door de jeugdwerkers zelf of een organisatie die voor hun belangen opkomt.

Verder wil ik nog kort stilstaan bij de sterktes en de zwaktes van het onderzoek. Focusinterviews zijn niet de enige, laat staan de beste manier om aan onderzoek te doen. Toch leek het in relatie tot de onderzoeksdoeleinden de meest uitdagende methode. Ik had kunnen opteren voor individuele diepte-interviews, waardoor het bijeenzoeken van respondenten veel efficiënter had kunnen verlopen. Maar dan zou de groepsdynamiek verloren gegaan zijn die mogelijk bijdraagt tot nieuwe ideeën en invalshoeken.

De groepen waren ook klein, van drie tot zes personen, en dat maakt dat er op sommige topics of vragen dieper kon worden ingegaan. De respondenten werken op diverse niveaus waardoor ik een duidelijk beeld heb kunnen vormen van de sector. Toch dient er worden opgemerkt dat generalisatie van de onderzoeksresultaten en conclusies niet mogelijk is. Gezien het hoog bereik aan jeugdwerkers, kan toch met enige voorzichtigheid een duidelijk beeld worden weergegeven van de werking met hangjongeren in de provincie Limburg. Daar zijn wel een aantal beperkingen aan verbonden. Zo kunnen we de sterkte van het getal niet gebruiken in dit onderzoek. Door een nauwkeurige omschrijving van de werkwijze kan in verder onderzoek de methodiek opgevolgd en gecontroleerd worden door andere onderzoekers. De betrouwbaarheid is niet 100% te verzekeren, er is steeds een zekere mate van verkleuring bij de interpretatie van het onderzoeksmateriaal die ook gevolgen kan hebben op de onderzoeksresultaten. Door het interviewschema en de beslissingsboom voor te leggen bij assistente Tine Buffel is er toch sprake van enig intersubjectiviteit.

Tot slot zou een onderzoek niet compleet zijn wanneer er tijdens het onderzoeksproces geen nieuwe vragen opduiken. Tijdens mijn onderzoek bekijk ik het fenomeen 'jongeren op straat' vanuit de bril van de jeugdwerker. Het lijkt me dan ook interessant om te kijken wat het beeld is dat het beleid, de politie en andere actoren in het werkveld hebben over hangjongeren. Daarnaast stuur ik erop aan om bij deze bovenstaande actoren te onderzoeken welke functie zij toeschrijven aan de jeugdwerkers en van welke betekenis jeugdwerkers volgens hen zijn voor de jongeren en de buurt. Deze meesterproef kan tevens een startpunt zijn voor een kwantitatief onderzoek naar het imago van de jeugdwerker in Vlaanderen of ver daarbuiten.

Geraadpleegde literatuur

Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters – Noordhoff.

Binnenlands bestuur. *Decreet van 9 juni 1993*. Geraadpleegd op 3 april, 2008, op <http://www.binnenland.vlaanderen.be/regelgeving/wetgeving/decr9.6.1993.htm>

Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M., & Robson, K. (2001). *Focus Groups in Social Research. Introducing Qualitative Methods*. Oaks: Sage.

Buyse, W. (2003). *Kinderen en jongeren in de stad. Case: ruimtelijke analyse van de speelruimte in Gent*. [Elektronic version]. Gent: Faculteit Wetenschappen, opleiding Geografie.

Cijferkorf Jeugd. (2006). *Indicatorfiche jeugd. Personeelsbezetting jeugddiensten*. Geraadpleegd op 9 mei, 2008, op http://www1.limburg.be/studiecel/Cijferkorfjeugd2006/32B_b_indicatorfiches.xls#'53'!A1:A6

Fransen, F. & Trinconi, E. (2006). *Goud van de stad*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, Kenniskring 'Opgroeien in de stad', Hogeschool Rotterdam, Rotterdam.

Goris, P. & Walgrave, L. (Eds.). (2002). *Van Kattakwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*. Leuven-Apeldoorn: Garant.

Herman, S. (2001). *Onvoltooid verleden tijd. Maatschappelijk werk en sociale casework*. Leuven-Apeldoorn: Garant.

Keasemans, G., Asselman, E., & Gatz, S. (Eds.). (2005). *Aanwakkeren. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Wie de stad heeft, heeft de jeugd*. Brussel: VUBPress.

Mok, A.L. (1973). *Beroepen in actie: bijdrage tot een beroepensociologie*. Meppel: Boom.

Noorda, J., & Veenbaas, R. (2000). *Hangplekken, een nieuwe rage?; Handleiding voor jongerenontmoetingsplaatsen en jeugdbeleid*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Notten, A.L.T. (2005). Ketenverantwoordelijkheid en ecologische professionaliteit. Het nieuwe jongerenwerk en de brede school als voorbeelden. In G. Keasemans, E. Asselman & S. Gatz (Eds.). *Aanwakkeren. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Wie de stad heeft, heeft de jeugd*. Brussel: VUBPress.

Sinnaeve, I., Van Nuffel, K. & Schillemans, L. (2004). Jeugd en vrije tijd. Thuis tv-kijken, voetballen of naar de jeugdbeweging? In D. Burssens, S. De Groof, H. Huysmans, I. Sinnaeve, F. Stevens, K. Van Nuffel, N. Vettenburg, M. Elchardus, L. Walgrave & M. De Bie (Eds.), *Jeugdonderzoek belicht. Voorlopig syntheserapport van wetenschappelijk onderzoek naar Vlaamse kinderen en jongeren (2000-2004)* (pp.59-80). Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, VUB & Ugent.

Slocum, N. (2006). Participatieve methoden, een gids voor gebruikers. Methode: focusgroep. In Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek, *Participatieve methoden, Een gids voor gebruikers*, Brussel: Vlaams Parlement.

Van Assche, V. (2001). Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jongeren p.97-127. *Gids voor sociaal-cultureel en educatief werk, Jeugdwerk, 30*.

Van Assche, V., & Hermans, G. (2000). Grenzen, gezag en begeleiding: dilemma's van jeugdwerkers en opvoeders. *PSW-papers, 11*. Antwerpen: UIA, Politieke en Sociale wetenschappen.

Vaugh, S., Shay Schumm, J., & Sinagub, J. (1996). *Focus group interviews in psychology and education*. Thousand Oaks: Sage.

Veenman, J. (1999). *Maatschappelijke tweedeling & sociale cohesie. Toekomstperspectief voor de jeugd*. Den Haag: Van Gorcum.

Vettenburg, N., Elchardus, M., & Walgrave, L. (Eds.). (2006). *Jongeren van nu en straks. Overzicht en synthese van recent jeugdonderzoek in Vlaanderen*. Leuven: Lannoo Campus.

Vettenburg, N., Elchardus, M., & Walgrave, L. (Eds.). (2007). *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1*. Leuven: Lannoo Campus.

Warmenbol, L. & Goossens, L. (2006). Aandacht in 't kwadraat. In 'probleembuurtten' werken met 'probleemjongeren'. Leuven: ACCO.

Bijlagen

Bijlage 1: vragenlijst

FOCUSGROEP

Introductie (15 min.)

- Welkom
- Deelnemers aan elkaar voorstellen en mezelf voorstellen (naam, opleiding, rol)
- Mijn rol bestaat er vandaag uit om allerlei vragen te stellen, de conversaties te leiden – voornamelijk qua tijdsbestek- en het reflecteren van jullie meningen en ideeën na elk behandeld thema. We zullen vier thema's behandelen: visie op hangjongeren, werking met hangjongeren, samenwerking met beleid en andere sectoren, werkomstandigheden jeugdwerker. Dit gesprek zal samen met drie andere groepsgesprekken de voedingsbodem worden voor mijn meesterproef 'Jeugdwerker: redder in nood? Een studie over de werking met hangjongeren in de provincie Limburg.' Binnen deze meesterproef ga ik op zoek naar een antwoord op de volgende twee vragen: 'Wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben over hangjongeren?' en 'Welke positie nemen jeugdwerkers in t.o.v. hangjongeren en het beleid?'.
• Het gesprek zal ongeveer twee uur in beslag nemen, waar ik een korte pauze voorzie voor de rokers en een versnapering.
- Ik wil vandaag vooral jullie aan het woord laten: peilen naar jullie meningen, ideeën en persoonlijke ervaringen. Ik verwacht van jullie dat jullie luid en verstaanbaar jullie verhaal vertellen, elkaar laten uitspreken en jullie beurt afwachten voor ik jullie aan het woord laat. Door jullie hand op te steken of jullie naamkaartje om te draaien zodat je naam zichtbaar is wijs ik je aan. Ieders mening geldt en jullie kunnen gerust niet dezelfde meningen delen.
- Bij jullie uitnodiging behoorde een fiche waar jullie je naam, functie enz. moesten invullen. Hebben jullie dit bij?

Start opname

- Kun je wat vertellen over je ervaringen met hangjongeren?

Topic 1: visie op hangjongeren (15 min)

1. Hoe zou jij een hangjongere omschrijven?
2. Heeft het woord hangjongeren een negatieve of positieve connotatie voor jou? Waarom?
3. Is het woord hangjongere wel een geschikte term? Waarom wel of niet?
4. (Indien antwoord 3 neen) Welk begrip zou dan beter passen binnen deze thematiek?
5. Is de thematiek hangjongeren altijd een probleem? Waarom wel/niet?

Topic 2: werking met hangjongeren (20 min)

1. Bestaat er een (gemeente)werking met hangjongeren bij jullie? Zo ja, hoe ziet die eruit? Zo neen, waarom niet?
2. Hoe verloopt het contact met deze jongeren?
3. In welke mate is een vertrouwensband noodzakelijk om de werking of projecten te realiseren?
4. In hoeverre beïnvloedt het contact met de buurt jullie werking?
5. Welke voordelen halen jongeren volgens jou uit de werking?
6. Ik geef twee stellingen. In welke stelling kunnen jullie zichzelf het beste terugvinden en waarom?
 - a. Als jongeren overlast veroorzaken, dan mogen we dit niet tolereren, maar moeten we dit sanctioneren. We hopen hiermee het gedrag in de toekomst onder controle te houden.
 - b. Overlast is slechts een indicator van problemen. Om overlast op termijn te verminderen is individuele begeleiding van deze jongeren nodig.

PAUZE (15 min)

Topic 3: samenwerking met beleid en andere sectoren (20 min)

1. Wat is volgens jou de visie die het beleid heeft op hangjongeren?
2. In welke mate is de thematiek hangjongeren in jullie gemeente/organisatie een belangrijk issue?
3. Hoe verlopen de contacten met de overheid?
4. Is er sprake van regularisatie van de thematiek hangjongeren of geldt dit alleen als er sprake is van overlast?
5. Hoe verloopt de samenwerking met andere sectoren als zorg, onderwijs en politie?
6. Zijn er raakvlakken met collega's of heeft ieder zijn eigen werkdomein?
7. Welke zaken binnen de werking hangjongeren zouden ook door andere beroepen als wijkagent of buurtwerker kunnen worden uitgeoefend?
8. Kan een wijkagent ook optreden als jeugdwerker of moeten beide functies gescheiden blijven?

Topic 4: werkomstandigheden jeugdwerker (20 min)

1. Welke rollen vervul je zoal als jeugdwerker?
2. Kun je die rollen altijd waarmaken? Waarom wel/niet?
3. In welke mate is de thematiek hangjongeren een belangrijk element binnen je takenpakket?
4. Is er sprake van welomschreven taken i.v.m. de werking hangjongeren? Zo nee, waarom niet?
5. Krijg je voldoende tijd, middelen en mankracht om je doelstellingen m.b.t. de thematiek hangjongeren te realiseren?
6. Ervaar je resultatendruk van de overheid?
7. Kunnen jullie binnen de werking hangjongeren resultaten garanderen?
8. Is jeugdwerker een belastend beroep? Zo ja, waarom?
9. In hoeverre wordt er respect getoond voor de functie jeugdwerker?

Afsluiter (5 min)

- Welke zaken zou je graag veranderd zien wat betreft de werking met hangjongeren?
- Zijn er bepaalde zaken die ik niet heb gevraagd die toch het vermelden waard zijn?

Bijlage 2: brief naar medewerking

Beste jeugdwerker,

Mijn naam is Mira Peeters en ik ben laatstejaarsstudente Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel. In het kader van mijn thesis ben ik op zoek naar professionals die (deels) werkzaam zijn op het terrein rondhangende jongeren. Via groepsdiscussies tracht ik een antwoord te vinden op volgende onderzoeksvragen: Wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben over hangjongeren? En welke positie nemen ze in t.o.v. de hangjongeren en het beleid?

Wat wordt van u verwacht? Dat u twee uur uittrekt voor een groepsgesprek op woensdag 12 maart (van 9u tot 11u30) te Genk. Exacte locatie en officiële uitnodiging volgt.

Het onderzoek wordt ondersteund door het Limburgs Steunpunt Straathoekwerk (LISS) en de Wetenschapswinkel Brussel. Enkele dagen voor de bijeenkomst neem ik contact op met u d.m.v. een uitnodiging. Indien er vragen of onduidelijkheden zijn omtrent het onderzoek kan u me steeds contacteren op onderstaande gegevens.

Met vriendelijke groet,

Mira Peeters - VUB

Mira.Peeters@vub.ac.be

Bijlage 3: Uitnodiging

FOCUSGROEP

Het LISS en de VUB hebben het genoegen u uit te nodigen voor een focusgroepinterview op dinsdag 11 maart 2008 van 14 tot 16u30. De focusgroep is samengesteld uit jeugdwerkers die zich ondermeer specialiseren op het terrein rondhangende jongeren. Het doel van de focusgroep is een antwoord te bieden op twee onderzoeksvragen: wat is het beeld dat jeugdwerkers hebben over hangjongeren? En welke positie nemen ze in t.o.v. de hangjongeren en het beleid? Via groepsdiscussies willen we de visies, de werkingen en de knelpunten binnen het jeugdwerkveld samenbrengen. Om 14u verwachten we u in het jeugdcentrum Rondpunt 26- Europalaan 26, 3600 Genk -. Er zal gedurende twee uur naar uw mening worden gepeild. Tijdens het focusinterview voorzien we een korte pauze met de nodige drank en versnaperingen. We vragen u om de bijgevoegde strook in te vullen en mee te brengen naar het interview zodat uw profiel duidelijk is voor de onderzoeker.

Tot dan,

Mira Peeters VUB

PROFIEL

Naam:.....

Geslacht: M/V
(schrap wat niet past)

Leeftijd:.....

Beroep:.....

Organisatie/dienst:

Ervaring met hangjongeren:

.....
.....
.....
.....

Gelieve deze strook ingevuld maandag af te geven aan Mira Peeters. Voor vragen of verdere inlichtingen kan u ons contacteren op volgend nummer 0486/39.65.38.

Bijlage 4: beslissingsboom

